

NATUUR- EN VOGELWACHT CULEMBORG

maart 2019 - jaargang 45 - nr 1

Hak-al

- ***De wolf en andere waarnemingen***
- ***Jaarverslagen 2018***
- ***De rode wouw***

Dilemma's

Het Oortdeel

Louis van Oort

Lvanoort@planet.nl

Natuur en Milieu zijn begrippen die onlosmakelijk met elkaar verbonden lijken. Je hebt stichtingen voor Natuur en Milieu, federaties voor Natuur en Milieu, Natuur- en Milieu-educatie en bibliotheken vol met Natuur- en Milieuboeken. Natuur en Milieu is voor de groene mens wat de combinatie caramel-zeezout is voor de ik-heb-alles-al-geproefd-en-wil-nu-eens-iets-anders-maar-niet-te-exotisch-want-daten-ik-niet-mens van tegenwoordig. Ga maar na: zijn wij leden van de NVWC en lezers van de Hak-al niet allen Natuur- en Milieumensen? Als natuurliefhebber ben je immers toch automatisch begaan met het milieu?

Het ligt uiteraard allemaal weer genuanceerder.

Als je vijf keer per jaar op vakantie gaat om op even zovele continenten fantastische natuurgebieden te bezoeken, ben je ongetwijfeld een groot natuurliefhebber. Maar je bent dan niet echt een milieuvriend. Tenzij je er op de fiets heen gaat natuurlijk, maar dat is met vijf continenten dan weer vrij problematisch.

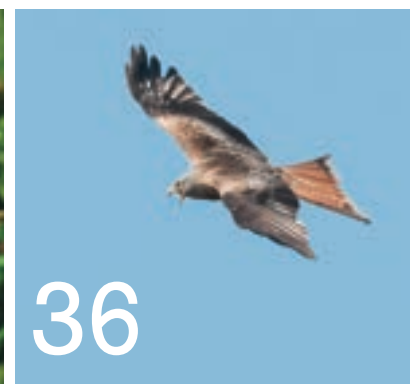
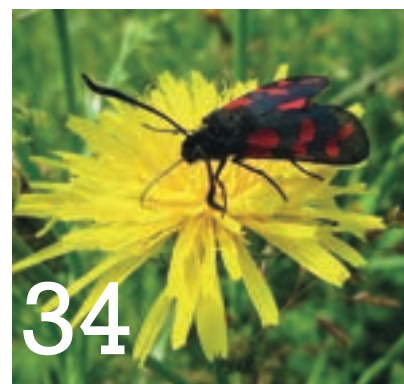
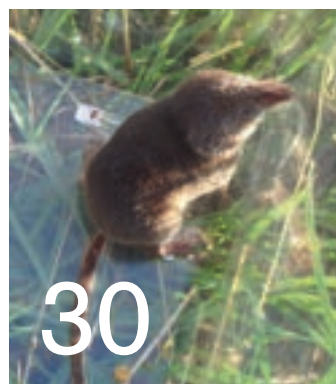
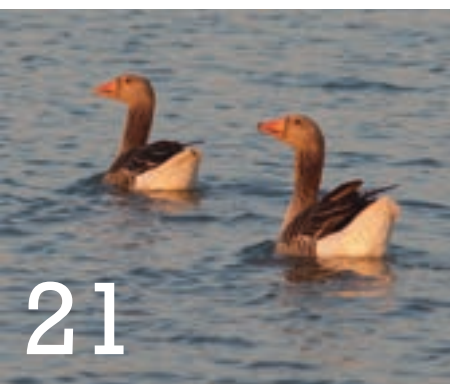
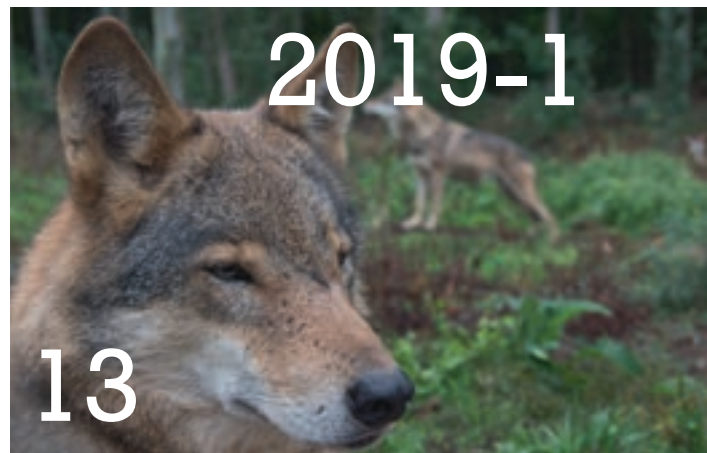
Omgekeerd heb je milieustrijders voor wie natuur niet zo hoog op de prioriteitenlijst lijkt te staan. Deze mensen zijn met name te vinden in de hoek van de duurzame energie. Ik geef ook toe, het is een duivels dilemma. Neem nou die windmolens waarmee Culemborg de komend jaren rondom dichtgebouwd wordt. De intentie is goed: we moeten om tal van zeer urgente redenen echt iets doen aan het opstoken van wat er nog aan fossiele energie in de grond zit. Wind is gratis, kost geen energie om op te wekken en geeft ook geen afval dat nog 200 jaar gevaarlijke straling afgeeft. Ideaal dus! Behalve dat je landschap (toegegeven, niet per se natuur) er volkomen mee naar de filistijnen gaat, terwijl de natuur in de vorm van vogels en vleermuizen de Sjaak is, omdat de wieken van de windmolens een gigantische gehaktmolen-des-doods vormen. Dus ja, wat moet je dan? Culemborg aan zee in 2095 of roofvogels die niet alleen door jagers maar ook door windmolens belaagd worden tijdens de trek?

En we krijgen er als NVWC'ers, of specifieker: als leden van de vogelwerkgroep, direct mee te maken. Precies tegenover de plaats waar we al sinds de late middeleeuwen (of in ieder geval al héél lang) trektellen, verrijzen binnen enkele jaren namelijk vier kolossale windmolens. Windpark Goyerbrug gaat voldoende energie leveren voor 65.000 mensen; bijna 2,5 keer zoveel als nodig zou zijn voor heel Culemborg. Fantastisch natuurlijk voor het milieu, want dat betekent heel wat ton steenkool of andere fossiele brandstof die niet verstoekt hoeft te worden.

Wij vogelaars zijn natuurlijk ook begaan met het milieu maar toch gaat hier het aspect 'natuur' schuren. Een van die reuzenwindmolens (240 meter hoog mensen, ruim twee keer de Dom!) komt namelijk pál voor onze trektellersneuzen te staan. De kans is dan ook groot dat veel vogels ruim langs dat gevaarte gaan vliegen en niet over de tel-post. Daarmee wordt die molen naast een magische milieumachine ook meteen een gigantisch vogelverdrrijfvoorwerp. Zitten we daar voortaan begin oktober, op het hoogtepunt van de trek, in plaats van naar duizenden graspiepers en vinken te kijken naar een paar handenvol Kieviten die doelloos heen en weer wapperen en die dus niet eens als 'trek' genoteerd mogen worden. Dan zoek ik wel een andere hobby.

Kortom, natuur en milieu lijken onlosmakelijk verbonden, maar soms gaan ze juist níet samen, hetgeen tot enorme dilemma's kan leiden. Bijvoorbeeld, red je iemands hobby of red je de wereld? 🐦

*Windmolen en zwaluw; foto Berry Lucas.
Voorplaat wolf; foto Dirk Hoogenstein.*

In dit nummer

- 2 Het Oordeel: Dilemma's
- 4 Van het bestuur
- 5 Jaarverslag 2018 van het bestuur
- 6 Goed gezien tussen Lek en Linge 2018 vogelsoorten
- 10 Goed gezien tussen Lek en Linge 2018 overige soorten
- 13 en de wolf
- 14 Waar komt die naam vandaan?
Spotvogel
- 16 Vleermuizen in het werkgebied van de NVWC, deel 4 winter
(gecorrigeerde herplaatsing uit Hak-al 2018-4)
- 18 Focus op... de huisvesting van de NVWC deel 2
- 20 Bij de poot
Ringaflezingen in de appgroep
- 21 *Jaarverslagen*
- 21 Jaarverslag 2018 Vogelwerkgroep
- 28 Jaarverslag 2018 Nestkastwerkgroep
- 30 Jaarverslag 2018 Zoogdierwerkgroep
- 32 Jaarverslag 2018 Insectenwerkgroep
- 35 Jaarverslag 2018 Jeugdwerkgroep
- 36 3 maart 1979
Rode wouw in Culemborg
- 39 Colofon
Word lid of donateur
- 40 Oproep jeugdwerkgroep
Agenda NVWC

www.nvwc.nl

Van het bestuur

bestuur@nwwc.nl

Traditiegetrouw is dit eerste nummer van de Hak-al gevuld met een overzicht van de activiteiten van de verschillende werkgroepen in het voorbije jaar. Geweldig om te zien wat onze leden elk jaar weer aan excursies organiseren, welke onderzoeken worden verricht en wat ze aan rapporten produceren, zonder overigens te vergeten om zelf van de natuur te genieten. Precies de pijlers waarop deze club is gebouwd: natuurstudie, natuureducatie en natuurbescherming. Zij doen dat belangeloos en zonder enige tegenprestatie, afgezien van de voldoening bij weer een geslaagde activiteit. Ook voor het komende jaar zijn er mooie plannen gemaakt, getuige de jaarkalender 2019.

Dat zijn echter alleen de excursies en andere activiteiten voor leden en niet-leden. Daarnaast wordt er geteld, onderzoek gedaan en overlegd met overheden en belangenorganisaties om te zorgen dat de biodiversiteit in onze directe leefomgeving op peil blijft en liever nog vergroot wordt. Met het oog daarop wordt door het bestuur samen met belangstellende leden een visie ontwikkeld om de gemeente aan te zetten tot een beter biodiversiteitsbeleid.

En als het niet anders kan zijn er leden bereid om een gedegen bezwaarschrift op te stellen, zoals tegen het voorgenomen windpark in Houten ten noorden van de Redichemse Waard.

Wij zien u graag op de jaarvergadering woensdag 3 april in De Steenuil.

Kars, Martin, Johan, Ruud, Sarie en Han 🐦

*Jaarverslag 2018 Van het bestuur,
van boven naar onder:
Het zenuwcentrum van de 700-soortendag;
Het NVWC-kamp in Daljsen
(uitvoerig verslag in Hak-al 2018-4);
De watervioliersloot in Parijsch.
Foto's Han Sloots.*

Jaarverslag 2018 van het bestuur

Ons vorige jaarverslag opende met de opmerking dat het 'weer een jaar vol activiteiten' was. Bij het doorlezen van deze Hak-al zal opvallen dat dit ook voor 2018 opging. Met dank aan de verschillende werkgroepen, waar met zoveel plezier en kunde oude en verfrissend nieuwe activiteiten georganiseerd werden.

Veranderingen binnen het bestuur

Op de jaarvergadering in april zwaaide Carolien Duivenvoorde onder dankzegging af als bestuurslid. Gelukkig bleek zij bereid om zich naast Kees van de Vate beschikbaar te stellen als vertrouwenspersoon binnen de vereniging. Verder noopte de inwerkingtreding van de Wet Bescherming Persoonsgegevens ons tot het opstellen van een privacybeleid.

Het vertrek van Carolien was aanleiding om een herverdeling van taken binnen het bestuur tot stand te brengen. Ook de ambities van het bestuur, die van 2015 dateerden, werden geactualiseerd. Een van de nieuwe punten is een meer concrete ondersteuning van de gemeente bij diverse projecten op het gebied van groenbeheer.

Verenigingszaken

Mede dankzij onze aanwezigheid met infokramen op een aantal markten vertoont het ledenaantal een stijgende trend. De Tsjiepl is daarbij vaak een eerste stap om mensen te interesseren voor onze vereniging. We zijn daarom héél blij dat deze maandelijkse nieuwsbrief, met veel lezenswaardige artikelen en tips, onder alle omstandigheden gemaakt blijft worden. De penningmeester kon ons mede daardoor melden dat in december het hoogste ledenaantal ooit op één na werd bereikt (365!) Aangezien er al een aantal jaren geen introductieavond voor nieuwe leden was geweest en het ledenaantal zo voorspoedig toeneemt, was het tijd om opnieuw zo'n avond te organiseren. Dat bleek duidelijk in een behoefte te voorzien.

Het Hemelvaartkamp is inmiddels een vast ankerpunt in het jaar. Ook in 2018 was het kamp een groot succes en de gekozen locatie in Dalfsen perfect voor dat doel.

Een voorbeeld van het enthousiasme dat er heerst bij leden om zich in te zetten voor de vereniging is de klusgroep. Trekkers Cees van Appeldoorn en Gerrit van Utrecht zijn wekelijks in de weer met het bouwen en renoveren van nestkasten, muizenvallen, bouwpakketten voor de jeugdgroep en constructies voor cameravallen. Vaak ondersteund door anderen. Maar ook als er een verzoek komt om bijvoorbeeld een kapstok te maken voor tijdens de lezingen, gaan zij prompt aan de slag.

Activiteiten

Sinds 2017 worden tijdens de paddentrek in maart padden en salamanders overgezet. Het gaat daarbij helaas niet om grote aantallen, maar de bereidheid van een aantal leden is groot. Nieuw in 2018 is de samenwerking met de Fransche School bij de vertoning van natuurfilms. Ruud zorgt in nauw contact met de bedrijfsleiding van het theater voor extra activiteiten zoals een praatje vooraf van makers van de film en zorgt tevens voor informatiemateriaal over de NVWC.

700-soortendag

Een bijzondere activiteit was de 700-soortendag op 8 en 9 juni 2018. Deze 24-uurs-marathon, in het kader van de Culemborg 700 festiviteiten, was een groot succes. Mede dankzij het mooie weer en de inzet van veel leden en externe deskundigen werd een

prachtige score van 936 soorten behaald. De organisatie was goed op orde, er waren verschillende excursies in het werkgebied en de activiteit werd afgesloten door wethouder Joost Reus.

Overleg, advies, inspraak en protest

De NVWC is in 2018 betrokken geweest bij een groot aantal ontwikkelingen in de gemeente Culemborg, en ook daarbuiten. Bij het ontwikkelen van plannen voor inrichting en beheer van het groen in de nieuwbouwlocaties in Parijsch zijn we in een vroegtijdig stadium ingesprongen.

Een ingezonden brief van Kars in de Culemborgse Courant met het oog op de gemeenteraadsverkiezingen over verbetering van de biodiversiteit in Culemborg kreeg veel aandacht, onder meer in social media. Vervolgens is door Sarie gebruik gemaakt van de inspraakmogelijkheid in een raadsvergadering over een nieuw te ontwikkelen groenstructuurplan. Daarbij drong zij namens de NVWC aan op uitvoering van bestaande plannen in plaats van ontwikkeling van alweer een nieuwe visie. Samen met interne en externe deskundigen wordt geprobeerd de gemeente hiertoe aan te zetten. Verder trekken diverse leden bij ons en de gemeente aan de bel bij ongewenste ontwikkelingen binnen Culemborg en in het buitengebied. Met name Berry Lucas klimt geregeld in de pen.

Een belangrijke ontwikkeling is de voorgenomen bouw van twee nieuwe windparken. Het ene betreft een windpark in het buitengebied van Pavijen en het andere een viertal zeer hoge molens pal ten noorden van de Redichemse waard in de gemeente Houten. Samen met Jouke Altenburg houden we hier de vinger aan de pols. Ook de Redichemse waard zelf blijft een punt van aandacht. De gesprekken met Sanderse c.s. verlopen stroef en staan al geruime tijd op een laag pitje. De inmiddels ook landelijk spelende discussie over slibstorting zorgt mede voor de vertraging. Yme Jan Bosma die zich onvermoeibaar bezighoudt met de Redichemse Waard, heeft inmiddels een prominente plaats in het collectief van veront-ruste organisaties verworven. Hij houdt ons, samen met Martin, nauwkeurig op de hoogte.

Oproepen

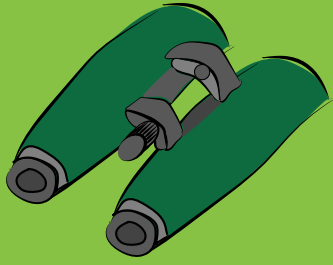
Wat in deze Hak-al zal ontbreken, is het verslag van een plantenwerkgroep. Het bestuur ziet graag dat deze werkgroep nieuw leven wordt ingeblazen. Er zijn wel mensen die in een plantenwerkgroep actief willen zijn, maar we zoeken nog iemand die coördinator wil zijn.

Tevens zijn we naarstig op zoek naar ideeën om jongeren te interesseren. De vereniging is nog steeds springlevend, maar vergrijsst. Eén van de gedachten is om een jongerencoördinator aan te stellen die zich daarmee zal bezighouden.

Tot slot, het bestuurswerk is erg leuk en veel zaken vragen onze aandacht. Het huidige bestuur bestaat uit zes personen en de samenwerking is uitstekend. Toch is er nog plaats voor een extra bestuurslid. Voelt u ervoor om een steentje bij te dragen aan het besturen van de NVWC, kom dan een keer langs op een van de bestuursvergaderingen.

Voor deze oproepen geldt: een mailtje naar bestuur@nvwc.nl is voldoende, dan nemen we snel contact op. En bedenk, enthousiasme is net zo belangrijk als kennis.

Het bestuur

Goed gezien

tussen Lek en Linge in 2018

Berry Lucas
Ingevoerde vogelwaarnemingen in waarneming.nl

Het invoeren van waarnemingen via de website Waarneming.nl en mobiele apps die daar mee verbonden zijn, wint nog steeds aan populariteit.

Daarmee is het een interessante bron van informatie over de vogelsoorten die door het jaar in het observatiegebied van de NVWC (zie kaartje) leven of er door heen trekken.

Voor onderstaand overzicht is het eigen verenigingsdeel van waarneming.nl geraadpleegd, nwc.waarneming.nl. Het verslagjaar 2018 heeft weer veel interessante waarnemingen opgeleverd, waaronder zelfs twee nieuwe soorten voor het werkgebied van de NVWC: Siberische boompieper en Ross' gans.

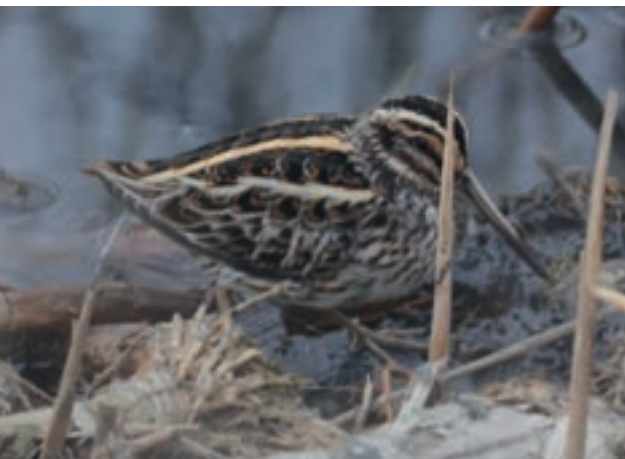
Hieronder blikken we terug op de zeldzaamheden, op vondsten van soorten die bij ons niet veel gezien worden, op opvallende aantalsontwikkelingen bij bepaalde soorten en op andere vermeldenswaardige observaties. De vermeldingen zijn per maand gerangschikt (ongeveer) op volgorde van eerste waarnemingsdatum, en soms bij de maand geplaatst waarin de meeste meldingen zijn gedaan of de hoogste aantallen zijn vermeld.

Januari

Vanaf 22 januari werd een ongeringde **Ross' gans** afwisselend aangetroffen in de Steenwaard en de Lazaruswaard, voor velen een nieuwe soort én een nieuwe soort voor het werkgebied (al is de herkomst twijfelachtig). Het exemplaar dat in oktober gezien werd door Mario Huizinga in het Lage Veld was wél geringd. Ook niet alledaags was de **dwerggans** die enkele dagen later in de Redichemse en Beusichemse waard tussen de kolganzen foerageerde. Aan de Utrechtse kant van de Lek kon men van januari tot maart ook de **roodhalsgans** bijschrijven, waarvan verschillende exemplaren zijn gezien. **Pontische meeuwen** zijn tegenwoordig, net als **geelpootmeeuwen**, geen zeldzaamheid meer, maar als je 4 adulte (+1 derde kalenderjaar) exemplaren tegelijk op De Waai ziet dan tref je het wel. De ondersoort monedula van de kauw, de **Noordse kauw**, werd in het centrum bij de Boerenstraat en in de Buitenwaard opgemerkt. In maart nog een keer in Eva-Lanxmeer. De helft van de meldingen van **blauwe kiekendief** in 2018 werd in deze maand gedaan in het Lage Veld (het betrof een vrouw en een man, jagent).

Februari

In deze maand tijdens de koudegolf, doken her en der **bokjes** op, vooral langs slootranden. De eerste **houtsnippen** werden in februari ook gezien, maar de hoofdmoot toch vooral in maart. Met ca. 25 waarnemingen was het een echt houtsnippenjaar. Een slootje langs de Honddijk was wel een erg vreemde plek voor een volwassen **kwak**. Na enkele dagen bleek de verzwakte vogel te zijn overleden.

*Bokje, 2 maart in De Regulieren.
Foto Mario Huizinga*

*Kwak, 23 februari aan de Honddijk.
Foto Frank Bos.*

*Dwerggans, 23 januari in de Redichemse waard.
Foto Mario Huizinga.*

Linkerpagina: Ross' gans, 30 januari in de Steenwaard. Foto Oscar/Jolanda Balm.

Hiernaast: kraanvogels boven de Steenwaard op 7 april. Foto Rob van Beers.

Maart

✚ Van de 99 **kraanvogels** (in 12 meldingen) in 2018, vloog de grootste groep van 60 exemplaren op 6 maart over de Zeedijk.
 ✚ Eén van de weinige kleine **rietganzen** dit jaar werd vliegend boven Voorkoop gezien (Daniël Beuker). In november van dit jaar ook pleisterend bij Schalkwijk. ✚ Tot tweemaal toe werden **ijsgorzen** waargenomen in de Everdingerwaard, op 30 maart zelfs twee aan de grond door Gerrit Jan Klop. ✚ Een **rouwkwikstaart** foerageerde met 5 **witte kwikken** in de Goilberdingerwaard. ✚ De **zwartkopmeeuw** is tegenwoordig een regelmatige gast en werd in maart tot mei op verschillende plekken rond de Lek gezien, soms met meerdere exemplaren tegelijk. ✚ De **raaf** wordt tegenwoordig her en der waargenomen in ons gebied; dit jaar vooral rond Asperen en Acqoy, regelmatig met twee exemplaren (ook in de zomermaanden). ✚ Er was vanaf maart sprake van een sterke influx van **rode wouwen** in het voorjaar door aanhoudende oostenwind. In november gebeurde dat opnieuw. In 2018 werden in 23 kilometerhokken één of meer rode wouwen gemeld.

April

✚ Een **snor** werd door enkele vogelwerkgroepleden gedurende een dag luidkeels zingend gezien en gehoord in het rietveld van de waterberging aan de Holderweg. Langs de Linge bij Asperen ook in april en later in juli gedurende enkele dagen. ✚ De vierde **grote pieper** ooit geregistreerd bij Culemborg vloog op 8 april op van het bouwterrein van Parijsch, samen met **graspiepers** (Berry Lucas). Dezelfde dag gezien in de Everdingerwaard door Jouke Altenburg. ✚ **Zeearenden** werden in 2018 alleen overvliegend gezien, in april

een juveniel exemplaar boven de Everdingerwaard, maar ook een boven de Regulieren. ✚ **Dwergmeeuwen** werden alleen in april gezien, tot wel 8 exemplaren tegelijk, foeragerend in de Everdingerwaard en de Goilberdingerwaard. ✚ De enige **bonte vliegenvanger** van 2018 zong op 20 april aan de Notendijk op Landgoed Mariënwaerd (Wouter Kortleve). ✚ Leuke **steltlopers** worden vaak in de Everdingerwaard waargenomen, zoals op 22 april een **Temmincks strandloper**. ✚ **Noordse sterns**, zeldzaam in het binnenland, duiken de laatste jaren sporadisch op als doortrekker en pleisteraar. Maar liefst vijf exemplaren vlogen op 22 april tussen **visdieven** en een **zwarte stern** boven de Everdingerwaard. ✚ Op diezelfde dag werd ook nog een **velduil** jagend in de Goilberdingerwaard gesignaleerd. ✚ De **visarend** werd in 2018 op 23 dagen genoteerd in 20 kilometerhokken, de meeste in april, namelijk 12 stuks.

Mei

✚ De **zwarte wouw** trok vooral in mei door: in vier kilometerhokken werd de soort gezien. ✚ In deze maand zongen op maar liefst zes plaatsen **nachtegalen**. ✚ Verder een zingende **geelgors** bij De Rotonde te Enspijk. ✚ Tweemaal in deze maand werden drie **Noordse kwikstaarten** op doortrek gezien. ✚ Bij de Veerweg aan de overzijde van de Lek werd een **draaihals** opgepikt door Jan Buys. De draaihals-waarneming van ene K. Bouter beschouwen we maar als een fabeltje. ✚ Van mei tot augustus waren een à twee **zomertortels** zo nu en dan te zien en te horen langs de Diefdijk tussen Schoonrewoerd en Leerdam, dat is wel heel (broed)verdacht... ✚ Een man **roodpootvalk** op 12 mei jagend boven de Lazaruswaard was een van de hoogtepunten van de Big Day en gescoord door

Eén van de vijf Noordse sterns in de Everdingerwaard, 25 april. Foto Hetty/Johan Janssen.

Een geringde visarend in de Everdingerwaard, op 16 april. Foto Hetty/Johan Janssen.

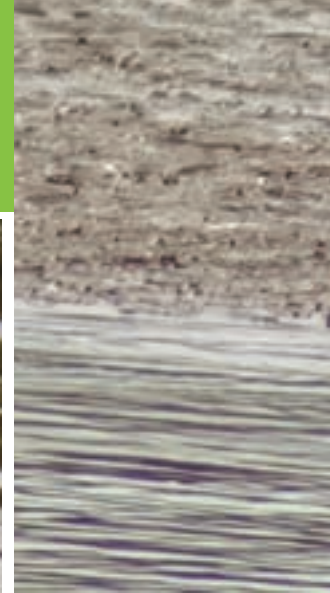
Goed gezien

Juvenile porseleinhoen op 27 juli in de Baarsemwaard. Foto Hetty/Johan Janssen

Geoorde fuut in de Baarsemwaard, 25 augustus. Foto Hetty/Johan Janssen.

Dirk van Opheusden en Jandirk Kievit. 🦉 Een **zwarte ooievaar** vloog zuidwest bij de Put van Buren (Jan Bos). 🦉 Een **krombekstrandloper** werd pleisterend waargenomen in de Everdingerwaard, zowel in mei als in juli. 🦉 Een **kwartel** riep langs de Driftsteeg (en later in de zomer twee keer op andere plaatsen). 🦉 Arjan Brenkman trof op 25 mei een zingende man **grauwe klauwier** aan bij de Woerdsteeg (Mariënwaerdt), de derde in het werkgebied sinds 1977.

Juni

🦉 Op 1 juni had Benny Zijl een **middelste bonte specht** in beeld aan de Woerdsteeg. In 2014 werd deze naar het westen oprukkende soort dicht bij die plek ook al waargenomen. 🦉 Een grote verrassing na vele jaren was de luid zingende **grote karekiet** die zich op 16 juni ophield in de Beusichemse waard en vervolgens tot in juli in een rietkraag in de hoek van de N320 en De Meent. 🦉 Eckhart Heunks zag op 23 juni een **kleine jager** boven de Lek vliegen, ter hoogte van de afgraving. 🦉 Op 26 juni vloog een vrouwtje **woudaap** op uit het riet in de Everdingerwaard. Later in juli werd in die omgeving een roepend mannetje gehoord en in augustus een adult exemplaar gezien.

Juli

🦉 Een juveniele en een adulte **porseleinhoen** lieten zich van 21 tot 29 juli heel mooi bekijken in de Baarsemwaard. Een maand later zat er geruime tijd een juveniel in de Everdingerwaard. 🦉 De **wespendief** werd in het verslagjaar ongeveer 25 keer geregistreerd in

14 km-hokken, vooral in mei en augustus. Opvallend was het baltzende paar in geschikt broedbiotoop, dat Daniël Beuker op 24 juli aanschouwde nabij de voormalige OVB-vijvers.

Augustus

🦉 2018 was een recordjaar voor de **lepelaar** in ons werkgebied. Op 12 augustus was de groep rustende lepelaars in de Everdingerwaard zelfs uitgegroeid tot 164 exemplaren (zie artikel Hak-al 2018-4). 🦉 Tussen 24 en 28 augustus kon men een juveniele **geoorde fuut** in een strang in de Baarsemwaard uitstekend vanaf de Lekdijk observeren. 🦉 Een vrouwtje **krooneend** werd eenmalig gezien op de Lek bij Fort Honswijk. 🦉 Op 29 augustus werd een **roodkeelpieper** gehoord in de Everdingerwaard (Han van de Kolk).

September

🦉 Jan Buijs had op 16 september een adult vrouwtje **topper** in de Steenwaard. 🦉 Agaath Dankers-ten Hoeve fotografeerde op 23 september de enige **drieteenstrandloper** van 2018, eveneens in de Steenwaard.

Oktober

In oktober werd het weer wat drukker met leuke waarnemingen. 🦉 'Maar' één zekere **bladkoning** dit jaar, zingend bij de Lange Dreef op 4 oktober. 🦉 Er worden wel eens **kanoetstrandlopers** gezien in onze contreien, maar nooit zoveel als op 6 oktober op de trektelpost Redichemse Waard, 11 exemplaren naar west vliegend! 🦉 Op die dag ook een doortrekkende **oeverpieper** op de trektelpost, beslist

Een zeldzame opname van de verborgen levende Cetti's zanger, 29 april in de Everdingerwaard. Foto Hetty/Johan Janssen.

Man beflijster op 4 april in de Steenwaard. Foto Jan Andries

Buidelmees, 9 oktober in de Everdingerwaard. Foto Hetty/Johan Janssen.

Rosse grutto op 11 oktober in de Everdingerwaard.
Foto Hetty/Johan Janssen.

Rechts appelvink in de Plantage op 2 maart.
Foto Hans Kunstman

zeldzaam bij ons. Een tweetal **buidelmezen** hing een dagje rond in het riet in de Everdingerwaard. Op 10 oktober werd de eerste **Siberische boompieper** van Culemborg (en de tweede van Gelderland) vastgelegd bij de trektelpost (zie Hak-al 2018-4). Van 10 tot 13 oktober pleisterde een **rosse grutto** in de Everdingerwaard.

November

Vermeldenswaardig is de waarneming van vier doortrekkende **geelgorzen** op 4 november bij de Redichemse Waard. Geen invasie in Culemborg, maar er werden toch nog 15 **pestvogels** gezien door Tom van der Have op 10 november bij de Focus-voetbalvelden. Vreemd genoeg werden in 2018 meerdere **witkopstaartmezen** opgemerkt noordelijk van de Lek, maar niet bij ons. NVWC-waarneming.nl telt deze echter nog wél mee voor Culemborg e.o.: één exemplaar op 17 november in Polder Blokhoven (Schalkwijk) door Sjerp Weima.

December

2018 was een goed waarnemingsjaar voor **goudhanen**. Er zijn van januari tot in december 178 waarnemingen met in totaal 419 (niet unieke!) exemplaren ingevoerd van de goudhaan, en 36 waarnemingen (45 exemplaren) van de vuurgoudhaan, met een piek in oktober. Twee daarvan zijn ten prooi gevallen aan de kat, zo meldde Jan Dirk Buizer. Het aantal **ijsvogels** is in 2018 door de strenge vorst meer dan gehalveerd als je naar het aantal waarnemingen/exemplaren in waarneming.nl kijkt. Dit jaar is ook aanzienlijk minder vaak een **roerdomp** gemeld, de meeste dit jaar in januari.

Begrenzing van het waarnemingsgebied van de NVWC binnen waarneming.nl. De titel "tussen Lek en Linge" dekt dus niet geheel de lading, want ook een strook boven de Lek en onder de Linge tellen we mee.

Meer en minder gemeld

In het verslagjaar 2018 zijn 208 soorten vogels ingevoerd, één soort minder dan het voorgaande jaar (exoten en ontsnapte soorten niet meegerekend).

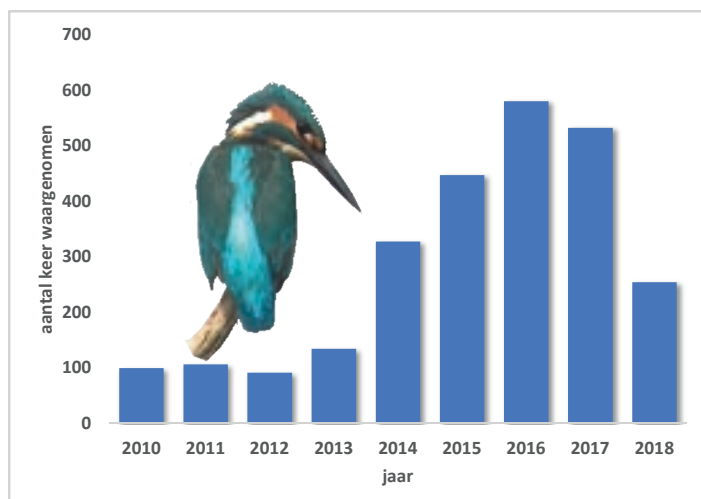
Steeds meer gebruikers voeren hun waarnemingen in op waarneming.nl. Bovendien wordt een waarneming van een bijzondere soort vaak meerdere malen ingevoerd door verschillende personen. Door dit waarnemerseffect kan uit de hoeveelheid waarnemingen en gemelde aantallen nauwelijks iets geconcludeerd worden over populatietrends en/of de werkelijke aantallen in het veld.

Hoewel het misschien een vertekend beeld geeft, vermeld ik hier toch soorten waarvan in 2018 relatief meer waarnemingen c.q. hogere aantallen zijn doorgegeven (ca. 40% of meer) dan vorig jaar:

brandgans, zomertaling, krakeend, tafeleend, brilduiker, patrijs, dodaars, lepelaar, aalscholver, sperwer, bruine kiekendief, rode wouw, waterhoen, houtsnip, pontische meeuw, houtduif, turkse tortel, koekoek, smelleken, wielewaal, ekster, kauw, raaf, veldleeuwerik, huiszwaluw, Cetti's zanger, rietzanger, bosrietzanger, spotvogel, tuinfluiter, braamsluiper, grasmus, vuurgoudhaan, goudhaan, boomkruiper, beflijster, zanglijster, grauwe vliegenvanger, blauwborst, zwarte roodstaart, paapje, huismus, ringmus, gele kwikstaart, grote gele kwikstaart, boompieper, keep, appelvink, kneu, grote barmsijs, rietgors.

Van een afname van de gemelde aantallen met meer dan ca. 40% ten opzichte van 2017 was sprake bij:

kleine zwaan, slobbeend, pijlstaart, roerdomp, Kievit, bontbekplevier, kleine plevier, grutto, bokje, kemphaan, tureluur, bosruiter, groenpootruiter, dwergmeeuw, zwarte stern, hollen-duif, ransuil, ijsvogel, zwarte mees, baardman, oeverzwaluw, boerenzwaluw, spreeuw, vink, kruisbek.

Het aantal ijsvogelwaarnemingen is in 2018 meer dan gehalveerd door sterfte in de vorstperiode in het begin van het jaar.

Goed gezien tussen Lek en Linge in 2018

Overige soortgroepen

Ingevoerde waarnemingen in Waarneming.nl door Berry Lucas

Vogels maken weliswaar een groot deel uit van het totaal aantal ingevoerde waarnemingen in ons verenigingsdeel van waarneming.nl (nwc.waarneming.nl), maar andere soortgroepen dragen het meeste bij aan de lengte van de soortenlijst van ons werkgebied. In 2018 werden maar liefst 335 nieuwe soorten (exclusief de exoten en ontsnapte soorten) toegevoegd, een toename van 8,2%. We lopen in dit verslag per soortgroep de waarnemingen van 2018 langs, met speciale aandacht voor zeldzaamheden (deze worden in waarneming.nl met rode letters aangeduid) en voor nieuwe soorten voor het gebied.

Van sommige soortgroepen is determinatie tot op soortniveau soms erg lastig, anders zouden bepaalde vondsten de soortenlijst nóg langer hebben gemaakt. Anderzijds zijn niet alle ingevoerde waarnemingen al goedgekeurd door de validators van waarneming.nl. Als plaatselijke natuurvorsers het veel minder toegankelijke systeem van de andere waarnemingenwebsite telmee.nl hebben gebruikt, dan konden deze waarnemingen niet in dit verslag worden meegenomen. Ze staan dan wel in de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF), maar dat is nogal prijzig om te raadplegen. Als een soort hieronder als 'nieuw' wordt vermeld, dan hoeft dat dus niet altijd te betekenen dat deze soort hier nog nooit is gevonden of nooit eerder voorkwam.

Aan de vele voor het eerst geregistreerde soorten heeft vooral ook de intensieve zoekactie op de 700-soortendag van de NVWC bijgedragen. Enerzijds gaat het om soorten die hier vrij gewoon zijn,

maar juist daarom nooit ingevoerd zijn in het waarnemingsysteem, anderzijds betreft het ook echt nieuwe en spannende ontdekkingen. Enkele leden hebben zich de afgelopen jaren met veel ijver geworpen op tot nu toe vrij onderbelichte en lastige soortgroepen. Hofleveranciers van waarnemingen met een brede scope zijn vooral Hans Kunstman, Wim Rubers en Paul Hoekstra.

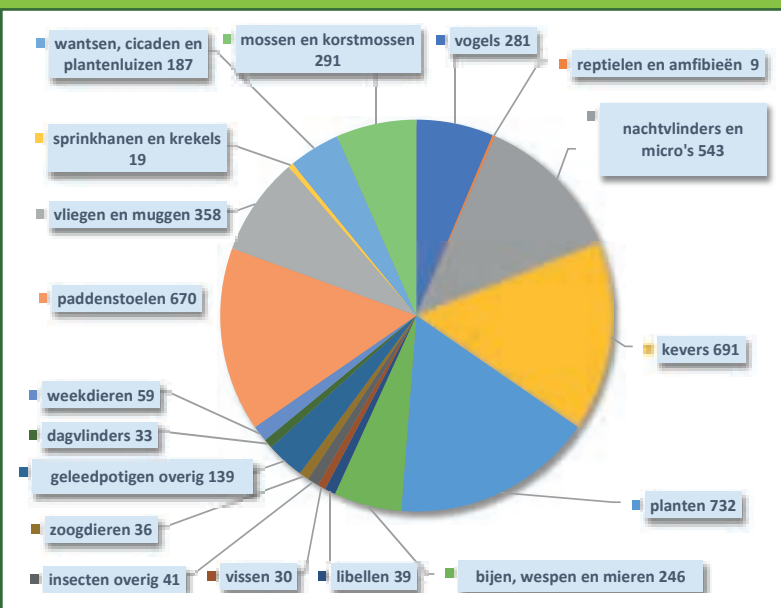
De invloed van de langdurige droogte en hitte deze zomer heeft waarschijnlijk twee kanten op gewerkt. Het leverde warmteminende (vaak zuidelijke) soorten op die reageren op de klimaatverandering, aan de andere kant lijken sommige soorten en soortgroepen te lijden hebben gehad van de droogte of waren minder zichtbaar. Wetenschappers voorspellen dat veel soorten door ander landgebruik, milieuvervuiling en klimaatverandering op korte termijn dreigen uit te sterven. Ook in deze streek verliezen soorten geschikt leefgebied en zullen met stille trom vertrekken. Toch zal het aantal nieuwe vondsten van soorten en daarmee ons inzicht in de Culemborgse biodiversiteit de komende jaren nog groeien. Met de huidige smartphones kun je al redelijk goede macrofoto's maken en determinatie apps als Obsidentify worden steeds beter; de herkenningstool is nu ook al geïntegreerd in de nieuwe website van waarneming.nl. Zo kan een onbekende soort plant, ongewervelde, vogel of andere fauna met een foto ook door een 'leek' redelijk betrouwbaar tot op soort gedetermineerd worden, of je wordt goed op weg geholpen richting een soortenfamilie of -geslacht. Een determinatiegids is dan soms onmisbaar om de soort te bepalen. Je kunt daarna ook nog hulp krijgen van de beoordelaars van waarneming.nl om tot een definitieve determinatie te komen. De soortenlijsten van de onder genoemde soortengroepen zijn te vinden op https://nwc.waarneming.nl/soortenlijst_wg_v3.php.

*Wijnrode boleet, Tichelsterreinen.
Foto Hans Kunstman*

*Karmozijnrood weeskind
op smeer, Plantage.
Foto Wim Rubers.*

*Riviertandzaad komt oorspronkelijk
uit Centraal Europa en is via de Rijn
ons land binnengekomen.
Foto Wikipedia, Christian Fischer.*

Links diagram van het aantal soorten dat per soortgroep is ingevoerd in waarneming.nl voor het waarnemingsgebied van de NVWC, stand 2018.

Planten

Vooraf tijdens de 700-soortendag zijn er nieuwe plantensoorten voor dit gebied ingevoerd, maar het betrof ook heel gewone soorten. Er kwamen 36 soorten bij, waarvan 25 inheemse. Culemborg en omstreken telt volgens waarneming.nl nu 841 plantensoorten in het wild, waarvan 732 inheems of ingeburgerd zijn. Zeldzaamheden die voor het eerst zijn ingevoerd in 2018: kleine zandkool, kamferalant, rechte alssem, riviervandzaad, mispel, knopkroos, muurhavikskruid, moerashyacint, akkerklokje, kleine kaardebol, donkere ooievaarsbek en stengellose sleutelbloem. Bijzonder was de vondst van de zeer zeldzame trilgraszegge langs een sloot in de wijk Parijsch-Noord, een soort die overigens toe lijkt te nemen in Nederland.

Paddenstoelen

Op het gebied van paddenstoelen is nog veel te ontdekken door degenen die in deze soortgroep duiken en er zelfs microscopisch onderzoek aan wijden. Aan de 647 soorten die al op het NVWC-deel van waarneming.nl te vinden zijn, werden in 2018 23 soorten toegevoegd door enkele waarnemers. Veel daarvan stonden in de Tichelsterreinen bij Buren en werden vooral ontdekt door Carolien Reindertsen en Hans Kunstman. Nieuwe bijzondere soorten waren dit jaar kammetjesstekelzwam, rafelig breeksteelkje, wijnrode boleet en de zeer zeldzame grootsporige wimperzwam. Daarnaast weten enkele waarnemers andere schimmelsoorten (en plantenziekten door schimmels) goed te herkennen, zoals in 2018 de zeldzame sleedoornroest, mahonieroest en agrimonieroest,

Mossen en korstmossen

De 18 niet eerder in waarneming.nl ingevoerde soorten in het werkgebied van de NVWC waren dit jaar vooral korstmossen. Zeldzame soorten werden vooral in en rond Buren gevonden: geel schriftmos, duindaalder, beukenvlekje grauwe dijkkringkorst en klein boomzonnetje. Ook de muurdaalder en het groen schorssteelkje werden daar weer gevonden. Enkele van deze korstmossen zijn Rode lijst-soorten. Het isidieus vingermos, ook een bedreigde Rode lijst-soort, werd gevonden in polder Nieuw-Schaayk bij Leerdam. Het gerimpeld kronkelbladmos stond nog steeds bij de Waai. In een sloot in de Polder over den Graaf trof men het bronmos aan, een zeldzaam drijvend levermosje dat voornamelijk voorkomt in schoon water in het rivierengebied en in het Vechtplassengebied.

Nachtvlinders en micro's

Het zoeken naar nachtvlinders in deze regio met beschenen witte lakens, lichtvallen en 'smeer' is een populaire bezigheid binnen de club en er is veel kennis. Vooral de vangactiviteiten tijdens de Culemborgse 700-soortendag zorgde dit jaar voor een grote oogst aan soorten die niet eerder zijn gemeld voor ons gebied op waarneming.nl. De lijst met ooit ingevoerde soorten op nwc.waarneming.nl nam vorig jaar toe met maar liefst 72 tot in totaal 543. In 2018 ging

het onder meer om zeldzamere soorten als: sleedoornwergspanner, appelsneeuwmot (waarvan de bladmijs gevonden), bont halmuiltje en late wilgenvouwmot. Ook bijzonderheden als bruine sikkelluil, kanariepietje, kraagvleugelmot en prachtstipspanner werden weer aangetroffen.

Erg veel waarnemingen in 2018 ook van 'dagactieve nachtvlinders' als kolibriefvlinder, sint-jansvlinder, gamma-uil en muntvlinder. Door de mooie zomer waarin veel genachtvlinderd is, was het aantal meldingen van veel nachtvlinders sowieso veel hoger.

Bijen, wespen en mieren

Door de zorgwekkende berichten over bijensterfte en sterke afname van insecten die van belang zijn voor gewasbestuiving, hebben steeds meer mensen oog voor onze (wilde) bijen. In 2018 werden 'nieuwe' bijensoorten in waarneming.nl gezet als klokjesdikpoot, fluitenkruidbij, vroege zandbij, meidoornzandbij en roodpotige groefbij. Ook de zeldzamere gewone kegelbij werd opnieuw aangetroffen in Buren.

Verder zijn er vooral veel nieuwe wespensoorten uit diverse families (sluipwespen, spinnendoders, bladwespen, galwespen, echte wespen enz.) genoteerd, te veel om op te noemen. De niet zeldzame, maar voor het eerst via waarneming.nl in ons gebied vastgelegde middelste wesp mag apart genoemd worden: deze grote wespsoort is bijna zo groot als de bekende hoornaar en kan daarmee verward worden. De zeldzame knotsprietbladwespsoort *Cimbex connatus* werd aangetroffen in het gebied de Kijfakker bij Geldermalsen. Verder werd de eveneens zeldzame kleine knotswesp in de Beusichemse Waard gevonden. Met de 31 in het verslagjaar toegevoegde soorten in deze groep, staat de teller nu op 246.

Boven fluitenkruidbij, Plantage. Foto Hans Kunstman
Hieronder de knotsprietbladwesp *Cimbex connatus*, Kijfakker bij Geldermalsen. Foto Jelga Biesheuvel.

Goed gezien

Hierboven grote populierenboktor, Prinses Irenesluis Wijk bij Duurstede. Foto Paul Dirksen. Daarnaast plasrombout, Tichelgaten Buren. Foto Hans Kunstman.

Rechtsboven zwarte vlieg *bibio anglicus*, De Meent Beusichem. Onder zuidelijke schildwants, Plantage. Foto's Hans Kunstman.

Kevers

Van deze omvangrijke groep stonden er in 2017 nog 635 soorten geregistreerd in nwc.waarneming.nl, maar daar kwamen dit jaar 65 nieuwe soorten bij. Landelijk geen zeldzame, maar zeker ook niet heel algemene soorten met aansprekende namen als hazelnootboorder, bonte klopper en gegroefde haarwaterroofkever. De kever *Larinus turbinatus* is een betrekkelijk nieuwe soort in Nederland door klimaatverandering en op enkele plekken dit jaar ook in onze regio gevonden. Zeldzamere soorten die in 2018 zijn gevonden: grote populierenboktor bij de Prinses Irenesluis te Wijk bij Duurstede en muskusboktor in de Regulieren.

Libellen

De libellen vormen een relatief kleine groep (39 soorten in het werkgebied) die bij de NVWC nauwgezet geïnventariseerd wordt. Er waren dit jaar geen nieuwe soorten, maar wel was er de tweede waarneming van de zuidelijke keizerlibel op Mariënwaardt, waren er enkele nieuwe meldingen van de hier niet veel voorkomende gewone pantserjuffer in de Tichelgaten bij Buren en was er een opvallende stijging dit jaar van waarnemingen van de plasrombout. Er werd langs de Lek één larvenhuidje gevonden van de rivierrombout.

Dagvlinders

Het was een bijzonder jaar voor dagvlinders vanwege het warme voorjaar en de extreem droge zomer. Het aantal vlinders hartje zomer was lager dan normaal, maar enkele soorten, zoals het icarusblauwtje waren juist talrijker. En nog nooit werden er zoveel koninginnenpages gezien als in 2018. Zie ook het verslag van de insectenwerkgroep (p 32). Maar liefst drie zeldzame soorten verrijkten in 2018 de vlinderfauna van Culemborg en omstreken, alle drie soorten die tegenwoordig (weer) wat vaker worden gezien in het land. De grote vos werd in juni gefotografeerd aan de Beusichemse Broeksteeg door Davis Vos. Spectaculair waren ook de keizersmantels die op één dag (22 juli) op twee plekken in de Voorkoop en in Buren rondfladderden op zoek naar waardplanten. Behalve die keizersmantel had Anthonie Stip ook het geluk het eerste en enige scheefbloemwitje van de Betuwe in zijn tuin in Buren te kunnen betrappen. Het scheefbloemwitje is van oorsprong een bergsoort en doet Nederland pas sinds enkele jaren vanuit het (zuid)oosten aan. Bijzonder dit jaar was ook de waarneming van een eikenpage aan de Waldeck Pymontdreef. Het hooibeestje, normaal hier nauwelijks nog te vinden, is op drie plaatsen gezien in de uiterwaarden.

Insecten overig/geleedpotigen overig

Grappig is dat de 700-soortendag ook 'nieuwe' soorten als de hondenvlo en het zilversvisje heeft opgeleverd. Enkele soorten schietmotten zijn dit jaar voor het eerst vastgelegd. In juli kon, samenhangend met de warme omstandigheden, het fenomeen 'zomersneeuw' gezien worden langs de Lek. De veroorzaker is de

massaal uitvliegende schoraas (*Ephoron virgo*), een eendagsvlieg die in 1991 terugkeerde naar Nederland toen het rivierwater weer schoner was geworden. De larven leven een jaar ingegraven in de bodem van de rivier. Zie ook <http://bit.ly/schoraas>.

2018 leverde ook 15 nooit eerder gemelde spinnensoorten op, zoals de zeldzame kerkzesoog, en daarnaast een aantal nieuwe galmijten. Bodemdierpjes zijn bij ons tot nog toe heel onderbelicht. Specialisten Anne Krediet en Gijs Baller noteerden na onderzoek in de Lazaruswaard een groot aantal hier nog niet bekende soorten, waaronder de zeldzame duizendpoot rode aardkruiper en de eveneens niet veel voorkomende miljoenpoten dwerggribbel en smalle platrug. De daar aangetroffen springstaart *Onychiurus edinensis* is volgens [waarneming.nl](http://nwc.waarneming.nl) zeer zeldzaam.

Hetty en Johan Janssen uit Asperen meldden de eveneens zeer zeldzame spinduzendpoot. Deze opvallende verschijning komt oorspronkelijk voor rond de Middellandse Zee. Het is een klein roofdier dat vaak te vinden is in slaapkamers en badkamers waar hij zich erg snel uit de voeten kan maken (niet vastpakken, want dan steekt hij als een bij!).

Vliegen en muggen

Het loont zeer de moeite als natuurliefhebber om je te verdiepen in de soortenrijke en bonte groep van de tweevleugelige insecten. Het lijstje van ons werkgebied werd in het verslagjaar met 45 nieuw geregistreerde soorten uitgebreid, vooral gedetermineerd door Paul Hoekstra. Vaak hebben de vliegen alleen een wetenschappelijke naam, maar als ze een Nederlandse naam hebben gekregen, zijn deze soms heel plastisch zoals de bonte hertenzwambreedvoet, de veelvlekkorsetvlieg en de gebandeerde composietenboorvlieg. Voor deze hobby moet men dus niet alleen geen afkeer hebben van harige insecten, maar ook niet aan hippopotomonstrosesquipedaliofobie lijden (even googelen!). De meest zeldzame nieuwe tweevleugelige in 2018 was een rouwvlieg (eigenlijk een soort mug) met de naam *Bibio anglicus*, door Hans Kunstman opgespoord bij de Meent te Beusichem.

Sprinkhanen en krekels

Geen nieuwe soorten binnen het werkgebied van de NVWC dit jaar. Wel weer een waarneming van de niet zo algemene sikkelsprinkhaan in de Tichelterreinen.

Wantsen, cicaden en plantenluizen

Goed zoeken door (amateur-)entomologen leverde een fiks aantal soorten uit deze verzamelgroep op. Van de 96 meldingen in 2018, ging het in 24 gevallen om nieuwe soorten. Wat een verscheidenheid! Vooral voor de kleine plantenluizen moet je een goed oog hebben en geduld bij het determineren. Aan de waarneming van de zeer zeldzame zwaluwwants zit een akelig verhaal vast. J.E.M.H. van Bronswijk uit Zoelmond meldt op 6 augustus op waarneming.nl: "Vanuit huiszwaluwnest onder het dak de slaapkamer

Boommarter, 31 augustus 2018, Lage Veld Beesd. Foto Benny Zijl.

Rechts wolven, foto Dirk Hoogenstein.

binnengedrongen en daar de afgelopen week de slaapster stekend." Dat moet niet prettig zijn geweest voor de schone slaapster, aangezien het volgens de melding om "100-1000 exemplaren foeragerend" ging.

De zuidelijke schildwants werd net als in 2017 ontdekt, dit keer in de Tichelterreinen door Karin Verspui. De soort heeft zich van uit zuidelijk Europa steeds meer naar het noorden verspreid. Dat geldt overigens ook voor onder andere de grauwe schildwants, die weliswaar als zeldzaam te boek staat, maar zich in drie jaar tijd hier sterk verbreid heeft. Afgelopen jaar waren er ook weer meer meldingen van de oprukkende bladpootrandwants, een exoot uit Amerika (die daar als plaagsoort wordt beschouwd).

Weekdieren

Nieuw voor ons werkgebied was dit jaar de platte zwanenmossel, gevonden door M. Hospers in de Steenwaard.

Zoogdieren

Met de cameraval wist Jurgen Geven met de zoogdierwerkgroep op 17 mei weer voor de tweede maal ooit in het werkgebied een (glimp van een) das vast te leggen (video: http://bit.ly/das_a2). Benny Zijl kreeg in augustus een boommarter op klaarlichte dag fraai in beeld (6e waarneming in het werkgebied). Twee steenmarters staken die maand de Wethouder Schoutenweg over en verdwenen in een nabijgelegen wilgenbosje (Peer Vos). Het aantal observaties (inclusief vraatsporen) van de Europese bever was hoger dan ooit in 2018. In het gebied dat de waarnemingenregio van de NVWC beslaat zijn sinds 1589 42 soorten waargenomen (inclusief de wolf en de otter).

Vissen

Er werden vooral enkele algemenere soorten ingevoerd en daarnaast werden ook enkele malen de recente exoten marm grondel, zwartbek grondel en Kesslers grondel gevangen, de laatste twee alleen in de Lek. Als we de uitheemse soorten meetellen zijn er volgens nwc.waarneming.nl 42 soorten vissen bekend in NVWC-gebied.

Reptielen en amfibieën

Tussen Lek en Linge komen volgens nwc.waarneming.nl 9 soorten inheemse amfibieën voor en geen (inheemse) reptielen, al is in het verleden wel de ringslang waargenomen (o.a. door mijzelf eind jaren zeventig) maar niet geregistreerd in [waarneming.nl](http://nwc.waarneming.nl). Dat soortenaantal is al jaren constant sinds de vondst van een alpenwatersalamander in 2013. Met de in deze omgeving uitgezette exoten (vroedmeesterpad, roodbuikschildpad en lettersierschildpad) erbij kom je wel op twaalf. De waarnemingen van de wat zeldzamere amfibieën poelkikker en kamsalamander zijn dit jaar weer vooral in de uiterwaarden gedaan.

De wolf tussen Lek en Linge: na vier eeuwen teruggekeerd

Op nwc.waarneming.nl kun je waarnemingen vinden die tot ver terug in de tijd gaan, mits iemand de historische vermeldingen heeft ingevoerd. Zo is de vroegste waarnemingsdatum bij de soortgroep Vogels 15 december 1925, toen er een grote trap moet hebben gezeten (en geschoten is?) bij Beesd. Maar de oudste datum vond ik onder de soortgroep Zoogdieren, met als oudste bekende waarneming die van *Canis lupus*, de wolf, nl. op 27 december 1589 te Mariënwaardt. Deze registratie (door ene HPvdM) was gebaseerd op oude geschiedkundige aantekeningen van de Culemborgse notabel Gerardt Vremdt, die had beschreven hoe Culemborgse 'borgers' en soldaten korte metten hadden gemaakt met de arme wolf en deze toen al bijzondere verschijning ter vermaak van de 'borgerlieden' hadden opgehangen aan de 'kaak' op de hoek van het stadhuis. Niemand had ooit kunnen bedenken dat deze mythische soort ook voor het waarnemingsjaar 2018, meer dan vierhonderd jaar later, vastgelegd kon worden in deze regio. Althans, ik heb het als goede Culemborgse 'borger' zelf maar ingevoerd in [waarneming.nl](http://nwc.waarneming.nl), afgaande op gegevens van de faunaschade-afdeling van de gezamenlijke provincies (BIJ12) en het Wageningse instituut WUR. Daar is informatie te vinden over een mannetjeswolf, die twee schapen had gedood op 10 juli 2018, in de omgeving van Buren. De exacte locatie bij Buren is niet openbaar, maar zo deze wolf niet precies door 'NVWC-gebied' liep, dan was hij er zeker heel dichtbij. De zwervende wolf bleek één van de 10 wolven die in 2018 vanuit de groeiende populatie in Duitsland de stap over de grens hebben gewaagd. De Burense wolf was vanuit Duitsland via Friesland, Flevoland en de Betuwe in enkele weken tijd ongezien door Nederland naar Vlaanderen gelopen. De enige sporen waren bijtewonden in de gedode schapen waarin onderzoekers wolf-DNA konden traceren.

Het was een bliksembezoek van Bor de Wolf, maar als natuurliefhebbers zien we het toch als een mooie aanwinst voor de fauna van de regio, na de recente verschijningen van de bever, de boommarter en de das. Al denkt men daar in sommige kringen heel anders over en zouden sommigen het liefst direct weer op vervolging overgaan (terwijl de schade eigenlijk wel meevalt). Wat dat betreft is er in 400 jaar niets veranderd. Een uitgebreidere versie van dit artikel is te lezen op de website <https://culemborgsecourant.nl/lokaal/wolf-na-eeuwen-weer-even-terug-de-west-betuwe-545333> 🐾

Waar komt die naam vandaan?

Spotvogel

door Ellen Geleedst, foto's Paul van Veen

Het is kerstvakantie en we hebben hier in het gezin alle tijd om uitgebreid te praten. Zo worden ook de nodige jeugdherinneringen van onze zoon Bart opgehaald. Bart is met zijn ruim 11 jaar nog altijd jeugdig, natuurlijk, maar er zijn ook al de nodige jaren voorbij waar hij zelf weinig weet meer van heeft.

In de huidige fase wil hij weinig tot niets weten van kerk en geloof, maar dat was als peuter en kleuter wel anders. Er was een tijd dat hij wist dat er in de bijbel 150 psalmen staan en voor het slapen gaan wilde hij dat ik er eentje zong. Bij voorkeur die 'van de mus en de zwaluw'. Dat is psalm 84, dus daar zong ik dan een of twee coupletten van. Maar al gauw kwam er een fase van elke dag een nieuwe willen horen en allemaal kan ik ze toch niet zo op nummer reproduceren. Dus er kwam een liedboek op zijn slaapkamer te liggen.

Psalm 1

Dit alles vertelde ik hem deze kerstvakantie. Hij had er geen herinnering meer aan, maar vroeg wel: "Wat staat er eigenlijk in psalm 1?" Ik mompelde iets van "Welzalig de man die niet wandelt in de raad der goddelozen, noch zit in de kring der spotters..." Daar onderbrak Bart me. "Geen spotters, vogelaars!" Paul, mijn echtgenoot, wenst hier in huis niet de term 'vogels spotten' te horen. En ook 'vogeltjes' is een verboden woord. Je kijkt naar vogels, je neemt vogels waar. Dat zijn de juiste termen. Dat de bijbel dat nu ook al niet goed doet...

Spotvogel

Misschien dat 'vogels spotten' geen goede terminologie is, maar er bestaat natuurlijk wel een spotvogel. Waar komt de naam spotvogel eigenlijk vandaan? Vast niet van 'vogel die zich goed laat spotten', want dat lijkt me een tamelijk nieuwe term. Maar wat dan wel? Dat spotten (sorry: waarnemen) van een spotvogel doe je meestal op geluid. Wanneer het voorjaar al een tijdje op streek is, komen de spotvogels terug naar ons land. Eind april de eerste exemplaren, half mei de grootste groep. Hij zit vaak tamelijk in de buurt van mensen, bijvoorbeeld in struiken rond een sportveld of wat dichtere en volgroeide beplanting langs wegen en straten. Alhoewel de vogel prachtig geel is, en niet ver van de mensen leeft, is het vooral aan het geluid dat je hem herkent. Als hij namelijk terug is in het land, hebben de meeste struiken alweer dichte bladeren. De spotvogel heeft een ingewikkeld scala aan geluiden en kan daarbij ook andere vogels imiteren. Alsof hij er de spot mee drijft. Vandaar zijn naam.

Imiteren en irriteren

Is iemand nadoen ook met iemand de spot drijven, dan? Dat hoeft natuurlijk niet per se. De vele talentenprogramma's op televisie laten zien dat mensen graag anderen nadoen. Een bekend liedje nadoen kan dan wel tenenkrommend zijn, maar is toch zeker niet bedoeld om de spot te drijven met de oorspronkelijke artiest. Toch kan imiteren ook heel irritant zijn. Als iemand je napraat, bijvoorbeeld. Kinderen hebben die neiging wel eens. En dan zelfs het "nu moet je ophouden" gewoon nazeggen. Ik verdien de kost als juf op een basisschool en zo kwam het dat ik laatst in de pauze pleinwacht liep. Er moest dringend worden ingegrepen bij een potje voetbal, waarbij één knul uit groep zeven het nodig vond om mij te gaan imiteren. Op een zeurderig toontje mij woordelijk nazeggen. En dat blijven doen. Zonder van ophouden te weten. Dan wordt imiteren toch een respectloos spotten. En tegen respectloosheid wordt opgetreden, op mijn school. Binnen is dat hem nog eens uitgelegd, maar dit terzijde. Welzalig de man (en de jongen!) die niet zit in de kring der spotters...

Voorjaar

Bij het horen van een spotvogel heb ik overigens nog nooit nare associaties gehad. Zijn naam komt dan misschien van imiteren, maar dan toch zeker niet in respectloze vorm. Eerder een helder en juichend "Ik ben er weer!" Van één jaar kan ik me de eerste spotvogel nog heel goed herinneren. Zoals gezegd, komt de vogel tussen eind april en half mei terug naar onze streken. En dat ze graag in wat mooi, volgroeid struikgewas zitten, dat klopt ook met deze herinnering.

Op dinsdag 12 mei 1998 liepen we met veel mensen, waaronder ook veel leden van de NVWC, langs de Achterweg. We waren op weg naar de begraafplaats om Derk Rutgers te begeleiden naar zijn laatste rustplaats. Zwijgend liepen we daar. En opeens klonk heel helder, net voorbij de hoek van de dreven, uit het struikgewas de eerste spotvogel. Niet spottend, niet respectloos met wat wij daar deden, maar helder en juichend: "Ik ben er weer!"

*Watervleermuis (links)
en baardvleermuis (rechts) in een ijskelder.*

Vleermuizen in het werkgebied van de Natuur- en Vogelwacht Culemborg (deel 4 winter)

door Wiegert Steen

In de gematigde streken van het noordelijk halfrond, en dus ook in Nederland, komen alleen insectenetende vleermuizen voor. In de late herfst bouwen deze vleermuizen een vetreserve op. Deze reserve verbruiken ze in de koude winterperiode tijdens hun winterslaap, of 'lethargie', als het aanbod aan insecten klein is of ontbreekt.

Voor hun winterslaap zoeken ze koele, donkere ruimten op met hoge luchtvochtigheid, weinig tocht en weinig kans op verstoring. De omgevingstemperatuur mag variëren tussen vlak onder 0 °C en ongeveer 8 °C. De soorten tonen daarbij verschillende voorkeur. In deze koele omgeving zetten ze hun lichaamsfuncties als het ware op een spaarstand. Hartslag- en ademhalingsfrequenties gaan omlaag. De stofwisseling vertraagt, zodat de lichaamstemperatuur kan zakken tot ongeveer de omgevingstemperatuur en het energieverbruik wordt geminimaliseerd. De lichaamstemperatuur moet daarbij altijd boven 0°C blijven. Wordt de omgeving te koud of te warm, dan kost dat te veel energie. De vleermuis wordt dan wakker en moet een betere plek zoeken. Overigens zijn vleermuizen niet de hele winterslaaperiode in diepe slaap. Ze worden enkele malen wakker, vliegen een stukje, zoeken een ander plekje, poetsen, drinken en paren soms. De ene soort of een deel van de populatie overwintert in verblijven met een stabiele temperatuur en slaapt steeds gedurende langere perioden. De andere soort of een ander deel van de populatie hangt op minder beschutte plekken of in kleine winterverblijven met sterke temperatuurschommelingen en is bij zacht weer met enige regelmaat wakker.

In de gematigde streken maken vleermuizen gedurende het jaar een cyclus door van functioneel zeer verschillende perioden (kraamperiode, paarperiode en overwinteringsperiode). Het moment waarop de ene periode overgaat in de andere is sterk afhankelijk van voedselaanbod en weersomstandigheden en daardoor zeer variabel.

Vale vleermuizen in de ondergrondse gangenstelsels van Nietoperek in Polen.

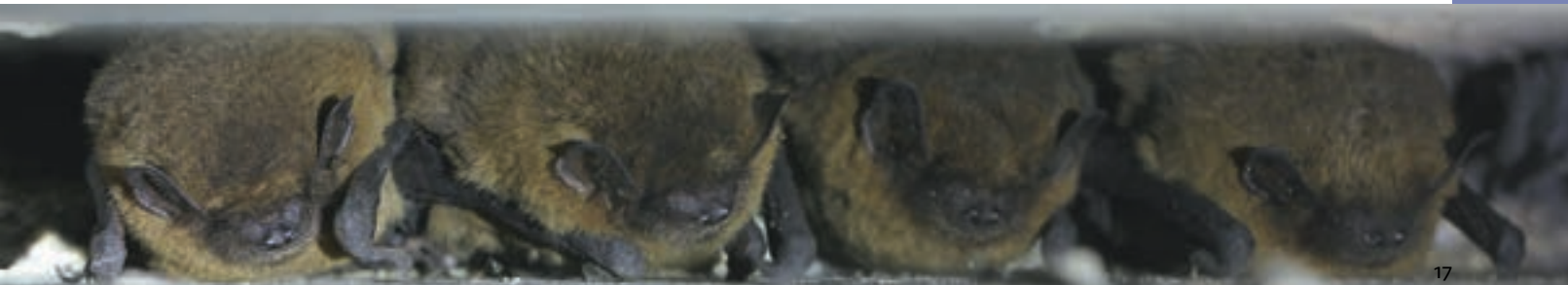

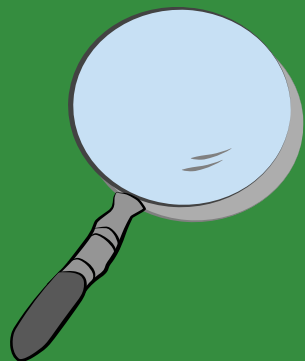
Gewone grootoorvleermuis in een bunker en onderaan gewone dwergvleermuizen in een spouwmuur.

Actief seizoen		Inactief seizoen	
Kraamperiode		Paarperiode	Overwinteringsperiode
Voorjaar	Zomer	Herfst	Winter
De winterslaap van vleermuizen is voorbij, en de vrouwen verzamelen zich in kraamverblijfplaatsen. Over het algemeen verblijven de mannen van de meeste soorten apart. Voor sommige soorten begint ook de voortplantingsperiode, maar over het algemeen wordt er minder gepaard dan in herfst.	Vrouwen baren de jongen (meestal één) in kraamverblijfplaatsen. Tegen het einde van de zomer worden de jongen zelfstandiger en vallen de kraamverblijfplaatsen uiteen.	De voortplanting gebeurt voornamelijk in de herfst, waarbij verschillende soorten verschillende strategieën gebruiken. Vleermuizen bouwen vetreserves op, als voorbereiding op de winterslaap.	De vleermuizen gaan in winterslaap vanwege tekort aan voedsel (insecten). Individuele dieren kunnen korte tijd uit winterslaap komen, bijvoorbeeld om naar een andere locatie te gaan, om te zoeken naar voedsel en drinken of te paren.

De winterslaap duurt in Nederland globaal van oktober - november tot februari - maart. Vleermuizen overwinteren solitair of in kleine of grotere groepen (tot soms wel enkele honderden exemplaren). Het merendeel van de in Nederland voorkomende vleermuissoorten overwintert in koele, vorstvrije en vochtige ruimten, zoals forten (Fort Everdingen en Fort Honswijk), bunkers, ijskelders, bruggen, steenfabrieken en (mergel)groeves. Sommige soorten, zoals de gewone dwergvleermuis, overwinteren vooral in gebouwen, bijvoorbeeld in de spouw. Weer andere soorten, zoals de rosse vleermuis, brengen de winter door in holtes in dikke bomen. Sommige soorten of individuen hangen vrij tegen de wand of aan het plafond, terwijl andere soorten bij voorkeur dicht tegen elkaar geplakt hangen in grote groepen om ook op die manier energie te besparen. Andere maken ook in winterslaap nauwelijks of geen lichaamscontact. Omstreeks februari - maart komen de vleermuizen weer uit hun winterslaap en vliegen uit als het donker is geworden. Omstreeks eind april begin mei worden veel vrouwtjes drachtig en beginnen de kraamkolonies zich weer te vormen en is het seizoen van de vleermuis weer rond. 🦇

Tabel: jaarlijkse levenscyclus van vleermuizen in Nederland (Middelton et al, 2014)

De focus op ... de huisvesting van de NVWC deel 2

door Frans Waroux

We schrijven beginjaren tachtig van de vorige eeuw. Er werd door veranderde omstandigheden contributie geheven want er moest huur betaald worden. Alles bij elkaar was het zeker geen vetpot maar de NVWC onderhield een goede relatie met de gemeente Culemborg als ook met de Stichting Zomerfeesten.

Bij de Stichting Zomerfeesten kon jaarlijks een aanvraag om financiële steun voor een specifiek doel worden gedaan. Deze aanvraag moest voor een bepaalde datum worden ingediend, tezamen met een financieel verslag van het voorafgaande jaar. Dat was elke keer weer een race tegen de klok maar wat ook steeds weer lukte. Dat we er bij die Stichting goed voor stonden, bleek uit het gegeven dat we steeds kregen toegewezen wat door ons werd ingediend. Jaarlijks een bijzonder welkome financiële tegemoetkoming.

Van de gemeente Culemborg kregen we ook jaarlijks een subsidie. Deze was van wisselende hoogte en kwam op een totaal andere wijze tot stand. Tijdens een bijeenkomst op het stadhuis van een stuk of acht verenigingen/organisaties moesten de vertegenwoordigers van die verschillende clubs de ingediende subsidieaanvragen van hun collega's kritisch benaderen. Op deze wijze werd elke aanvraag van elke club onder handen genomen. Bij de bespreking van de subsidieaanvraag van de NVWC hield ik, als penningmeester van de club, onder meer een betoog over de slechte huisvesting op dat moment in het Zusterhuis van de Sociale Academie. Het was Emil Spithoven, die daar zat namens de Zieken Omroep Culemborg, die mij na afloop van deze bijeenkomst nog even wilde spreken. Hij vertelde mij dat de ZOC eveneens met huisvestingsproblemen worstelde maar dat de gemeente Culemborg hun het zojuist ontmantelde Ketelhuis op Terweyde had aangeboden als nieuwe locatie voor de ZOC. Omdat dit veel te groot was voor de ZOC zou het misschien een idee zijn om samen met de NVWC dit Ketelhuis geschikt te maken voor bewoning door deze twee clubs. Ik zou dit binnen de NVWC kenbaar maken, wat dan ook met ieders instemming werd toegejuicht.

Drukke tijden

Er braken drukke tijden aan. Het overleg met de gemeente verliep uiterst soepel. Afgesproken werd dat het groen rondom het Ketelhuis door mensen van de NVWC zou worden bijgehouden. Daardoor zou er geen huur voor ons gedeelte van het Ketelhuis worden berekend. Het pand zou in het kader van een jeugdwerkplan eenvoudig worden voorzien van toiletruimtes, een berging annex verwarmingsruimte, een keuken en een eenvoudige zolder. Wij moesten zelf zorgen voor de reparatie van het dak, de elektrische installatie, de centrale verwarming en de vloer. Door het verwijderen van de ketels van de wijkverwarming was de ooit betegelde vloer één grote puinhoop. Dat een en ander nooit voldaan kon worden uit de contributies moge duidelijk zijn. We waren aangewezen op subsidies en donaties. Het grote schooiwerk ging beginnen. Al snel liepen we tegen een aantal onverwachte zaken aan. Officiële subsidiënten mogen dan pas substantiële giften overmaken wanneer de ontvangers ook officieel geregistreerd staan in het Verenigingsregister en aangemeld zijn bij de Kamer van Koophan-

del. Nadat ook aan deze voorwaarden was voldaan, konden we beginnen. Natuurlijk veel afwijzingen maar ook een flink aantal toezeggingen. Er werd ook een Stroopwafelactie gehouden die de nodige financiën in het laatje bracht. De opbouw en inrichting konden gaan beginnen. De rekeningen mochten (gelukkig) in termijnen worden betaald. En dan hebben we het toch over enkele tienduizenden guldens.

De Ketelvink

Er werden stoelen en tafels geregeld. Keukeninrichting, inclusief koppen en schotels voor koffie en thee, enzovoort. De openingsceremonie kon worden voorbereid. Het was burgemeester Jager die deze officiële opening zou komen verrichten. De NVWC dus eindelijk in een eigen home. Door middel van een 'naamgevingsactie' onder de leden was de naam ook al bekend: De Ketelvink.

Wat was iedereen trots. Na tien jaar eindelijk iets van onszelf en met een mooi stuk groen eromheen. Arie van de Ham regelde een garage die naast het gebouw werd gesitueerd, zodat ook de aanhanger van de knotploeg een eigen onderkomen kreeg. Wat voelden we ons rijk.

Er konden in het 'eigen home' lezingen worden gehouden, ontvangsten worden geregeld, jubilea worden gevierd, nieuwjaarsrecepties worden afgewerkt, jeugdactiviteiten worden georganiseerd, en ga zo maar door. Een geweldige locatie en een uitstekende verstandhouding met onze nieuwe burens, Stad Radio Culemborg, die een samenwerkingsverband met de Zieken Omroep Culemborg waren aangegaan.

Herinrichting

Er kwam een Klusgroep van de grond die de tuin rondom het gebouw ging beheren, er werd een vijver aangelegd, er was een onderkomen voor een egelgezin gecreëerd, we boden een onderkomen aan een fotoclubje, kortom iedereen was content. Het was één groot feest. Tot aan een simpele mededeling van de gemeente Culemborg: er komt een herinrichting van het winkelcentrum, het voormalig Ketelhuis wordt afgebroken. Jullie moeten op zoek naar een andere locatie.

Het verhaal hierna is bekend. De verhuiscommissie heeft iets van dertien of veertien locaties bezocht en om uiteenlopende redenen niet goed bevonden. Het enige en laatste alternatief was 'de kelder onder de Salaamander' aan de Parklaan. Het zou misschien wel eens het einde kunnen gaan betekenen van zo'n mooie club.

Het aansluitende bericht van Bram van Schaick in het Algemeen Dagblad dat de NVWC binnenkort haar intrek in De Salaamander zou gaan nemen, leidde ertoe dat het bestuur van de Scouting voorstelde om mogelijk een ruimte in hun locatie aan de Steenovenslaan te komen betrekken. En dat bleek 'een schot in de

Nieuwe naam voor ketelhuis: 'De Ketelvink'

(Van een ander verlaggever)

CULEMBORG — Als het aan het gemeentebestuur van Culemborg ligt, heeft de Natuur- en Vogelschutz zich niet meer druk te maken over de financiering van de inrichting van haar nieuwe clubhuis. Zaterdagmiddag opende burgemeester Jager van Culemborg het nieuwe clubhuis van de Natuur- en Vogelschutz.

Door middel van stroopwafelacties en een actie voor extra bijdragen van de eigen leden is de Natuur- en Vogelschutz erin geslaagd een groot deel van de 'aankleding' van het voormalige ketelhuis van de wijkverwarming te betalen. Ruim vierduizend gulden ontbrekt nog. Burgemeester Jager zegde toe dat hij en w. de raad zullen voorstellen wat hij te dragen in de kosten.

De burgemeester opende het nieuwe clubhuis op toepasselijke wijze met een snoetschaar. De Natuur- en Vogelschutzleden hadden de ingang afgedekt met takkenboomen in hartakkersen. Jager moest er vervolgens het mes inzetten. De Natuur- en Vogelschutz heeft zich in de afgelopen jaren en van grondboomen en het krotten van wijgen.

Nadat de takkenboomen we-

ren weggeknipt kwam de naam van het nieuwe clubhuis te voorschijn. 'De Ketelvink' is de nieuwe naam. Het om de gefantaseerde naam van een vogel, die zich in het voormalige ketelhuis ophoudt. Geen 'Ketelbank' dus, maar een Ketelvink.

Na de officiële openingshandeling hield burgemeester Jager een toespraak, waarin hij omdenkeer de financiële bijdrage van de gemeente aanhaalde. Voorzitter Han Jansen van de Natuur- en Vogelschutz dankte het gemeentebestuur en de naaste buurman, de Ziektenroep voor de goede samenwerking in de voorbereidingstijd die nodig was voor de opening kon plaatsvinden.

Naast de Natuur- en Vogelschutz heeft de Ziektenroep Culemborg (ZOC) een onderkomen met studio's gevonden. Ook de ZOC viert binnen af-

BURGEMEESTER JAGER snijdt de takkenboomen weg voor het naambord van het nieuwe clubhuis van de Natuur- en Vogelschutz in Culemborg.

sierbare tijd de officiële opening. Hiermee Van Zuiderschoon was de Ziektenroep schoude de Natuur- en Vogelschutz af-

van twee Genuen wijt, om na afloop het glas te kunnen heffen. Vervolgens werd nog een re-

ceptie plaats, waar veien De Ketelvink van ledena bewoonden. Vooral de belangstelling van de gemeentelijke

politiek viel op. Behalve burgemeester Jager waren twee raadsleden en twee raadsleden aanwezig.

roos'. Een prima en ruim lokaal, uitermate geschikt voor het houden van vergaderingen en onder hetzelfde dak bovendien een ruime zaal waar lezingen e.d. zouden kunnen plaatsvinden. Er werden afspraken gemaakt en de NVWC ging verhuizen naar de Steenovenslaan, direct gelegen achter de Ronde Haven nabij de pont van Culemborg.

Metamorfose

Wat uit leek te gaan als een nachtkaars werd na deze 'move' een complete metamorfose. Iedereen werd weer enthousiast, er werden enkele nieuwe kasten aangeschaft, de ruimtevreterende bibliotheek werd opgeheven, tafels en stoelen neergezet, nieuwe schilderijen (unieke foto's van Wim Kievit) werden opgehangen. Kortom, het werd een nieuwe, frisse herstart. Ook de tuin naast de Scouting was een geweldige bron om lekker in de natuur bezig te kunnen zijn. Waar eerst de brandnetels en wilde braam hoogtij vierden gaat het nu in de richting van een inheemse tuin en biedt het voldoende

Foto 1 - Het tot stand komen van het interieur van de Ketelvink. Hier de opbouw van het verwarmingshok annex opbergruimte en de toiletgroep met een apart invalidentoilet. De realisatie onder toezicht van de heer Rinus Neggers, uitvoerder van de Gemeente Culemborg. De uitvoering werd verzorgd door een groep jonge, aanstormende bouwvakkers zonder werk in het kader van een opleidingstraject.

Foto 2 - De ontmanteling van de ruimte. Hier de afvoer van een van de verwarmingsketels.

Foto 3 - Vrij kort daarna zouden de twee enorme pijpen ook tegen de vlakte gaan. Hierdoor verdween een beeldbepalend element uit het centrum van de wijk Terweyde.

mogelijkheden om er op termijn iets moois van te maken ondanks dat het bezit is van de gemeente Culemborg. Scouting blij, NVWC blij, gemeente (hopen we) blij. En we leven nog lang en gelukkig !!! 🐦

Bij de poot

Ringaflezingen in de appgroep

door Mario Huizinga – lid vogelwerkgroep

Leden van de vogelwerkgroep hebben verschillende Whats-Appgroepen waarin ze elkaar op de hoogte houden van al het denkbare over vogels in ons werkgebied. In de algemene vogelwerkgroep-app post Mario Huizinga regelmatig leuke weetjes over de ringaflezingen die hij verricht. Een selectie uit de recentste berichten.

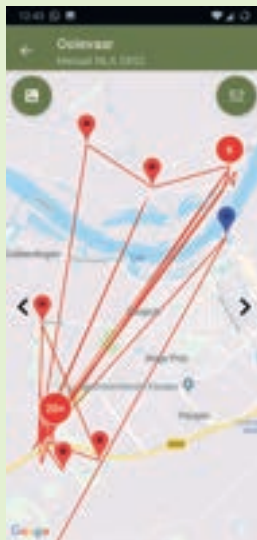
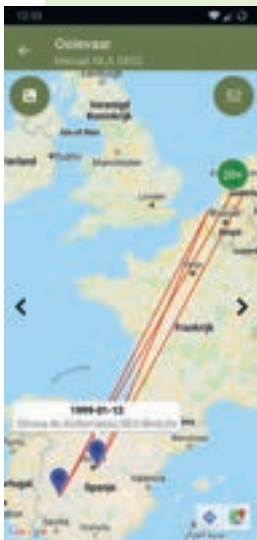

4 januari 2019

In de kerstvakantie heb ik twee keer een grauwe gans met blauwe halsband NN6 afgelezen, bij de Lange Avontuurseweg en achter Werk aan het Spoel. NN6 is afgelopen zomer geringd in midden Noorwegen (man, adult) en was nog niet eerder afgelezen sinds het ringen. Dankzij ringaflezingen is bekend dat de meerderheid van de Noorse grauwe ganzen doorvliegt naar Spanje (Doñana), maar een steeds groter deel overwintert in Nederland.

12 januari 2019

Vanmorgen heb ik voor de vijfde keer de ooievaarwintertelling uitgevoerd. Mijn volledige telreeks staat onderaan de pagina.

Eén van de ontbrekende ooievaars is die met ringnummer 2852. 2852, in 1996 geringd bij Haastrecht.

In december 1997 en januari 1999 is hij afgelezen in Spanje. In 2002 is hij voor het eerst afgelezen in het NVWC werkgebied. Sinds 2014 heb ik deze ooievaar zelf 37 keer afgelezen. Hij broedde aan

de overkant van de Lek bij Lekdijk 10 en overwinterde 5 km naar het zuidwesten, steeds in de omgeving van de Rietveldseweg / Stokvisweg. Ik zag 2852 vrijwel altijd in het gezelschap van een ongeringde partner. Helaas is 2852 voor het laatst gezien op 8 maart 2018. De ongeringde partner heb ik wel weer gezien, op de vertrouwde plek ...

Ooievaarwintertelling

2015	2016	2017	2018	2019
9	13	10	3	7

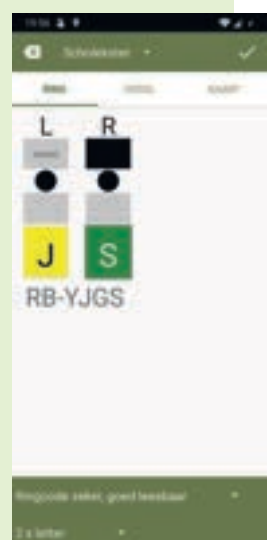
18 februari 2019

Twee soorten die je in het najaar en de winter niet ziet in het werkgebied zijn weer terug: ik zag vanmiddag 25 grutto's in de Everdingerwaard en 57 scholeksters langs de Lek bij de spoorbrug (Steenwaard). Grutto's overwinteren in het westen van Afrika en scholeksters langs de kust (in Nederland vooral waddengebied en delta). Ik kon de kleurringen van 2 grutto's en 3 scholeksters aflezen.

De leukste ringaflezing van de scholeksters was RB-YJGS. Die is in 2014 geringd tussen Houten en Odijk, op een 'akker' waar sedum dakbedekking wordt gekweekt. Sinds 2014 was RB-YJGS alleen afgelezen bij het Normerven en nu voor het eerst weer gezien in zijn geboortestreek. Ik ben benieuwd of zijn nest ook nog wordt gevonden.

Toevallig heb ik zaterdag tijdens het Scholeksterweekend een presentatie bijgewoond van Sjerp Weima, weidevogelvrijwilliger uit Houten. Sjerp heeft de afgelopen drie jaar tientallen nesten van scholeksters gevolgd. En heel opvallend: op sedum 'akkers' was het nestsucces gemiddeld 0,39 jong uitgevlogen per broedpaar, maar bij alle andere nesten was het steeds 0,00. Dus als RB-YJGS slim is, maakt hij ook een nest op een sedum 'akker'.

Voor de liefhebbers: scholeksters worden in Nederland geringd met drie kleurringen en één metaal. De twee onderste kleurringen op beide poten hebben een letter. Mocht je in de gelegenheid zijn om er een af te lezen, laat het mij weten of geef het zelf door op <http://www.wadertrack.nl/> De beste tijd en plek is de komende weken vanaf de Baarsemwaard naar de overkant van de Lek kijken. Met een telescoop uiteraard. 🐦

Jaarverslag 2018 Vogelwerkgroep

Tekst en samenstelling: Jouke Altenburg, met bijdragen van Annette van Berkel, Theo Boudewijn, Peter van Horssen, Mario Huizinga, Berry Lucas, Ruud Post en Paul van Veen.

In 2018 is er weer flink geteld, geringd en zijn de nodige kleurringen afgelezen. Ook verzorgde Gerrit Jan Klop (of zijn vervanger) maandelijks de gewaardeerde vogelexcursie.

In dit jaaroverzicht komen eerst de 'gebiedstellingen' van de broedvogels aan bod, gevolgd door de 'soortgerichte (kolonievogel-)tellingen' en het 'broedbiologisch onderzoek'. Daarna worden de niet-broedvogeltellingen beschreven.

Een impressie van de (kleur-)ringaflezingen vind je in de rubriek 'Bij de Poot'; de resultaten van de nestkastbroeders staan in de bijdrage van de nestkastwerkgroep.

Benieuwd of vogels tellen ook iets voor jou is? Je bent welkom om 'mee te lopen'. Neem daarvoor contact op met de betreffende teller(s).

Blauwborst in de Everdingenwaard. Foto Jouke Altenburg

De Zump tijdens een ochtendtelling – foto Ruud Post.

BROEDVOGELS – Gebiedstellingen

Broedvogels Zump (Sovon – BMP-telling) door Ruud Post

De Zump vormt al sinds 1995 het decor voor BMP-A. Er werd op 10 ochtenden geteld, waaronder een speciale (hele vroege) merelronde. Daarnaast heb ik één avond- en één nachtronde gelopen. Er werden 38 soorten genoteerd, die territoriaal of broedindicerend gedrag vertoonden. Daarnaast kon ik elf soorten noteren (Nijlgans, krakeend, soepeend, fazant, sperwer, meerkoet, grote lijster, roodborst, holenduif, ringmus en putter), die niet aan de criteria voldeden. Wat viel op? De wilde eend ging terug van 7 (in 2016) naar 3 en de pimpelmees van 3 (in 2016) naar 2 broedparen. Soepgans en rietzanger werden in 2018 voor het eerst vastgesteld.

Stadsvogels (Sovon - MUS-telling) door Annette van Berkel, Kars Veling, Berry Lucas, Ruud Post, Han Sloots en Charlotte Dirx

In 2018 is weer in alle vijf postcodegebieden geteld voor het Meetnet Urbane Soorten (MUS). De telrondes vinden drie keer plaats in de periode april-juli, waarbij gedurende vijf minuten op in totaal 54 meetpunten het aantal waargenomen 'stadsvogels' wordt geregistreerd.

In totaal werden 2.841 exemplaren geteld, verdeeld over 63 soorten. Het gemiddelde aantal individuen was voor 32 soorten hoger

Stadsvogels, Turkse tortel en rechts spreeuw, foto's Jouke Altenburg.

dan in 2017; 34 soorten scoorden lager. De kauw (385 keer), de Turkse tortel (279), de houtduif (227) en de gierzwaluw (225) werden het meest geteld.

Hoewel de postcodegebieden niet overal hetzelfde beeld per soort laten zien, kunnen uit de opgetelde gegevens opvallende ontwikkelingen gehaald worden. Zo namen de aantallen boombroedende vogels als de houtduif, de Turkse tortel en de ekster toe ten opzichte van 2017. De afname van de tiftjaf in Culemborg past in het landelijke beeld en kan verband houden met de koudeperiode tijdens de voorjaartrek in Zuid-Europa.

De huizenbroeders leken het goed te doen in 2018; naast meer kauwen werden ook meer spreeuwen geregistreerd. De huismus werd echter iets minder waargenomen. Landelijk werd ook een afname van deze soort gezien dit jaar, na een periode van stabiliteit. De groei van het aantal water- en moerasvogels binnen de stad Culemborg zette door; zo werden meer meerkoeten en waterhoentjes geteld (een verdubbeling).

Zoals verwacht, waren er in 2018 net als het jaar ervoor minder merels (afname van 35% ten opzichte van 2016). Dit hangt waarschijnlijk samen met de sterfte door het Usutu-virus. Ook de groenling, een soort die te lijden heeft van de ziekte het Geel, nam bij ons af, al ging het landelijk gelukkig wat beter. Winterkoningen hebben mogelijk een knauw gehad van de vorstperiode eind februari/begin maart, want er werden er 37% minder geteld dan in 2017. Het aantal getelde heggenmussen was in 2017 al fors (75%) afgenomen ten opzichte van 2016 en bleef ook in 2018 laag.

BROEDVOGELS – Soortgerichte (kolonievogel) tellingen

Blauwe reiger (Sovon – kolonievogels) door Jouke Altenburg & Han Sloots en Peter van Horsen

De blauwe-reigerkolonie aan het einde van de Lange Dreef steeg van 19 naar 24 paren. Daarmee zit deze kolonie weer wat boven het langjarig gemiddelde van 20 paren. De kolonie aan de Woerd

*Blauwe reigers kunnen op flinke afstand van de broedkolonie foerageren – Everdingenwaard, 24-4-2010.
Foto Jouke Altenburg.*

Boerenzwaluw YRa voert een paardenbijter aan haar jongen, een opmerkelijk grote prooi – foto Jouke Altenburg, Kinderboerderij, 29 juli 2018.

(Mariënwaerdt) is niet geteld, maar de Put van Buren telde 22 bewoonde nesten.

Visdief (Sovon – kolonievogels)

door Paul van Veen en Jouke Altenburg

Het langjarig gemiddelde aantal visdieven op de bunker in de Goilberdingerwaard schommelt rond de 15 broedparen. Dat was in 2018 exact het geval. Ook het broedsucces was op orde. Op 1 juli werden met de telescoop 11 jongen geteld. Dat levert een gemiddelde op van 0,7 jong per paar. Dat lijkt weinig, maar een relatief gering aantal uitgevlogen jongen is voldoende om de jaarlijkse sterfte te compenseren. Visdieven kunnen namelijk meer dan 20 jaar oud worden.

Roek (Sovon – kolonievogels)

door Jouke Altenburg en Han Sloots

De bebouwde kom van Culemborg telt een aantal kolonies. Twee daarvan groeiden: aan de Otto van Reesweg (van 18 naar 30) en langs de N320 bij het bedrijventerrein Pavijen (van 83 naar 95). Het aantal paren aan de Parklaan (Voorkoop) blijft al enkele jaren constant. Het totaal aantal bekende bewoonde nesten binnen de bebouwde kom van Culemborg kwam op 169.

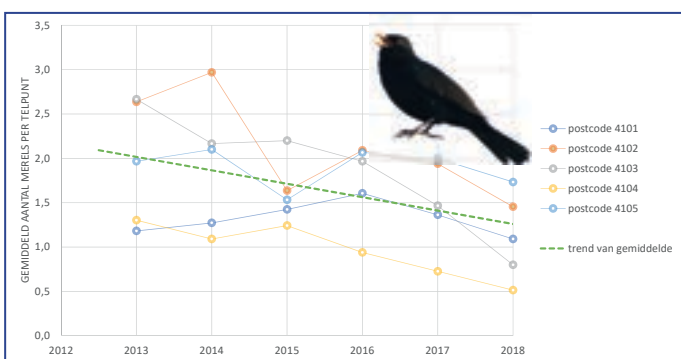
Huiszwaluw (Sovon – kolonievogels)

door Arjan Brenkman en Gerard Smit

Het aantal bewoonde nesten naderde weer de 120; voor een verslag zie Hak-al 2018(4): 16.

Spreeuw – nestentelling in de wijk Parijsch-1 (eigen onderzoek) door Jouke Altenburg

'De vogelnamenbuurt' ten westen van de grote speelplaats in de wijk Parijsch herbergt een exceptioneel hoge dichtheid aan spreeuwen: meer dan 20 territoria per hectare. Methode: exact lokaliseren

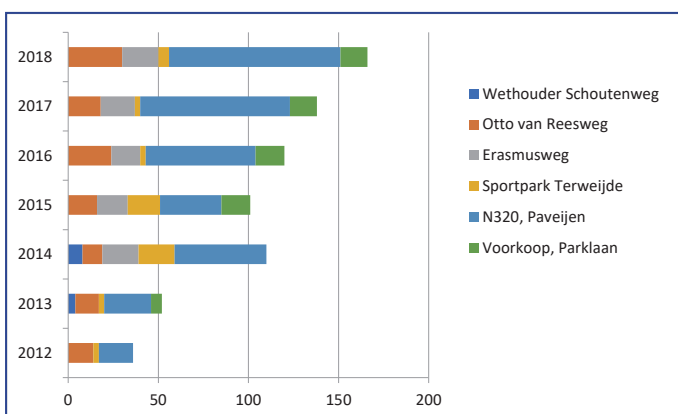
Figuur 1: Het gemiddeld aantal getelde merels per telpunt in elke telronde, voor elk van de vijf Culemborgse postcodegebieden voor de jaren 2013-2018. Van het telpuntgemiddelde over alle postcodegebieden gedurende deze jaren is de (negatieve) trendlijn weergegeven.

van nestlocaties en bedelende jongen. Op 12 en 13 mei resulteerden twee bezoeken in 78 territoria. Op basis van de trefkans van 50% voor één bezoek (Altenburg 2016) komt het geschatte aantal territoria voor 2018 daarmee op 107. Dit aantal ligt in lijn met de schattingen uit de twee voorgaande jaren: respectievelijk 104 en 110 territoria.

BROEDVOGELS – broedbiologisch onderzoek en ringonderzoek

Boerenzwaluw (Sovon en Vogeltrekstation) door Theo Boudewijn, Wim Stol, Theo de Vries, Marc Collier en Jouke Altenburg

Dit onderzoek vierde in 2018 zijn tweede lustrum. Er werden op zes adressen 135 nesten (vrijwel) wekelijks gecontroleerd en 316 nestjongen kregen een metalen ringetje. In totaal werden 142 adulte vogels gevangen, waarvan 55 een ring droegen uit een eerder jaar. Vijf daarvan waren nestjongen uit 2017. Dat zijn de vangsten waar

Figuur 2: Getelde aantallen bewoonde roekennesten in de bebouwde kom van Culemborg voor de jaren 2012 t/m 2018.

we vrolijk van worden, want de kans op terugvangst van 'eigen jongen' is klein. Gemiddeld overleeft namelijk maar ca. 1 op de 6 boerenzwaluwjongen het eerste levensjaar (Van der Jeugd 2012). Wanneer ze nog in leven zijn zoeken de jongen in hun eerste broedseizoen een broedplek in de wijde omgeving uit. De kans dat ze op een van onze andere onderzoekserven terecht komen is niet groot. In 2018 intensiverden we ons populatieonderzoek. Op vier locaties kregen namelijk in totaal 74 broedvogels naast de metalen ring ook een tweekleurige kunststof ring (zie foto). Zo werden de zwaluwen op afstand individueel herkenbaar en konden ze worden gekoppeld aan partner en nest. Op deze wijze verwachten we o.a. inzicht te krijgen in de individuele reproductie (onderscheiden naar leeftijd) en het aandeel tweede legsels. Daar zijn nog geen Nederlandse waarden van gepubliceerd. We werken in dit onderzoek samen met ringgroep Menork uit Friesland.

Ooievaar (Sovon en Stork – Nestkaart - broedsucces) door Jouke Altenburg

Voor de nesten in Eva-Lanxmeer, Hoeve 'de Put' en nabij Everdingen werden nestkaarten ingevuld.

Brandganzen - foto Paul van Veen.

*In het winterseizoen kunnen langs de wetering ten noorden van de Oude Hoevenseweg vele tientallen tot enkele honderden smienten worden gezien – foto Paul van Veen, 3-2-2018.
Links ooievaar - foto Jouke Altenburg.*

NIET-BROEDVOGELS – Gebiedstellingen

Watervogels langs de zuidelijke Lekdijk (Sovon, in het midden van de maanden met een 'R') door Paul van Veen en Theo Boudewijn. Versterking gezocht!

In 2018 hebben we zeven keer de watervogels geteld langs de zuidoever van de Lek van de veerpont Wijk bij Duurstede tot en met de Culemborgse pont. De decembertelling ging letterlijk de mist in. Met een zicht van iets meer dan 100 mtr werden slechts 430 vogels geteld. Tijdens de andere tellingen varieerden de aantallen van 884 tot 7.533 vogels. De hoogste aantallen werden gezien tijdens de januari-telling. Er zaten toen 2.707 kolganzen langs de Lekoever. De talrijkste soorten van de zeven tellingen waren de brandgans (3.823), kolgans (3.766) en grauwe gans (2.932). De toename van de Nijlgans is opvallend: de 1.563 ex. werden vooral geteld tussen de sluis van het Amsterdam-Rijnkanaal en de rivierkruising. In totaal werden er 46 verschillende soorten geteld, met een gezamenlijk totaal van 18.019 vogels tegen 9.095 vogels in 2017. Er werden toen weliswaar maar 6 tellingen verricht, maar het gemiddelde aantal vogels per telling lag in 2018 beduidend hoger. Spectaculaire soorten werden niet gezien, maar leuk waren natuurlijk 3 brilduikers en 4 grote zaagbekken. Van de slobeend werden in januari 37 ex. gezien tegen 17 ex. in december 2017. De pijlstaart was met 4 vogels weinig talrijk; de wintertaling was met 167 exemplaren vooral talrijk in strangen in de uiterwaarden. In 2017 werden er nauwelijks steltlopers geteld, maar dat was in 2018 gelukkig anders: Kievit (452), scholekster (81), tureluur (4), kleine plevier (2), oeverloper (2) en watersnip (1). Het zou mooi zijn als we met meer wat meer tellers zouden zijn: ook de noordkant van de Lek zou dan meegenomen kunnen worden.

Watervogels Lage Veld en Regulieren (Sovon, in het midden van de maanden met een 'R') – coördinatie: Jouke Altenburg. Medetellers welkom!

Eind 2018 werden plannen gepresenteerd voor een windmolenpark tussen de N320 en de Oude Hoevenseweg. Omdat actuele gegevens van belang zijn voor de Milieueffectrapportage is besloten het gebied maandelijks op watervogels, roofvogels en steltlopers te gaan tellen. In december 2018 werd de eerste telling uitgevoerd: van 24 soorten werden ruim 1.100 exemplaren geteld. Het matige weer zal de telresultaten wat hebben gedrukt. Zo lag het aantal eenden en ganzen beduidend lager dan tijdens het Atlasproject

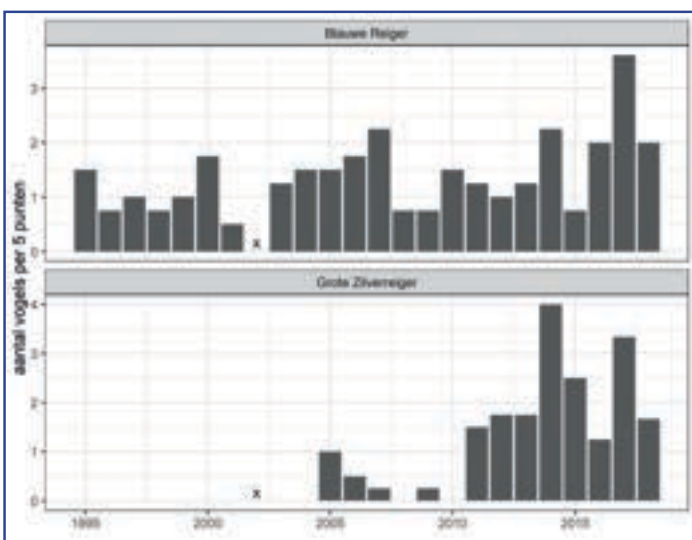
Grauwe gans - foto Jouke Altenburg.

(2012-2015). Die kunnen echter nog steeds in flinke aantallen gebruik van het gebied maken. Zo zag Mario Huizinga op 18 december ca. 750 kolganzen en ruim 100 grauwe ganzen langs de Rommersteeg. Het aantal blauwe reigers (21) overtrof net het aantal grote zilverreigers (19). Met 18 buizerds, 3 torenvalken en 1 sperwer waren de roofvogels behoorlijk vertegenwoordigd, zeker voor zo'n grauwe dag.

**Midwintertelling Polder Hoge en Lage Prijs – (Sovon)
door Jouke Altenburg**

Tijdens de januari-watervogeltelling (in het weekend dat het dichtst bij de 15e ligt) kun je jaarlijks éénmalig een gebiedstelling uitvoeren voor overwinterende watervogels, steltlopers en roofvogels: de Midwintertelling. In de polders Lage en Hoge Prijs (tussen de Lekdijk, Diefdijk en N320) konden - ondanks winterse buien - van 23 soorten 781 ex. worden genoteerd. Het aantal soorten was hetzelfde als in 2017; het aantal individuen lag ca. 10% lager.

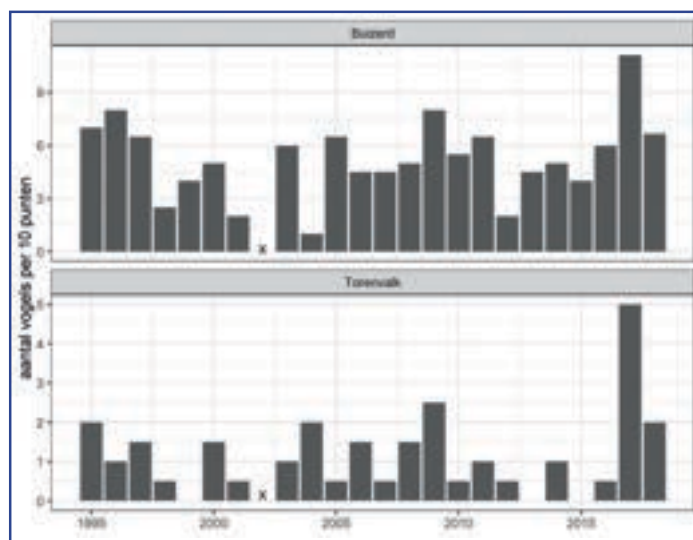
Figuur 3 en 4: Het geclusterde aantal getelde blauwe reigers & grote zilverreigers en buizerds & torenvalken van 1995 t/m 2018 op de PTT-route Regulieren.

**Wintervogels (Sovon – PTT-telling)
door Annette van Berkel & Ruud Post en
Peter van Horsen & Louis van Oort**

Bij een PTT-telling wordt op 20 vastgestelde punten 5 minuten geteld. De PTT-route 'Lek' ligt tussen Fort Everdingen en de Kerswerf. Grote zaagbekken waren op 4 punten aanwezig. De grote zilverreigers lieten zich tot twee keer toe pas zien na het einde van een punttelling. Grote (bijna) afwezige waren houtduif (maar 1 ex. gezien, in 2017 nog 31 ex. op 7 punten), buizerd (1 ex.) en huismus (1 geteld). Soms zie je 'afwezige soorten' nog wel tussen de telmomenten door, maar dat was nu niet het geval.

De route rond de Regulieren wordt al sinds 1995 door Peter gelopen. De resultaten zijn in de grafieken 3 en 4 uitgewerkt voor vier soorten muizeneters: blauwe reiger en grote zilverreiger, torenvalk en buizerd. Het jaar 2017 springt er voor alle vier de soorten uit: kennelijk was de regionale muizenstand toen prima. De grafiekjes laten echter zien dat het in 2018 voor deze soorten weer 'back to normal' was.

Begin april waren enkele honderden IJslandse grutto's in de Goilberdingerwaard te zien – foto Jouke Altenburg, 6-4-2018.

Live-atlas (Sovon) – door Jouke Altenburg, wie haakt aan?

Dit nieuwe telproject werd op de Landelijke Dag van 24 november 2018 gelanceerd. Met de gebruiksvriendelijke AVImap-APP kun je van elke wandeling of fietstocht op een eenvoudige manier een waardevolle vogeltelling maken. Ook kun je een aantal andere Sovon-tellingen ermee 'opplussen'. Om te kunnen live-atlassen moet je wel over een behoorlijke soortenkennis op zicht en geluid beschikken. In december 2018 werd met deze tellingen in het NVWC-werkgebied gestart. Meer weten? Albert de Jong schreef een bondig artikelje over de Live-atlas telling in Sovon-Nieuws 2018/4, of surf naar www.sovon.nl/nl/liveatlas.

Trektellen Telpost Redichemse waard

door Daniël Beuker, Louis van Oort, Gerrit Jan Klop e.a.

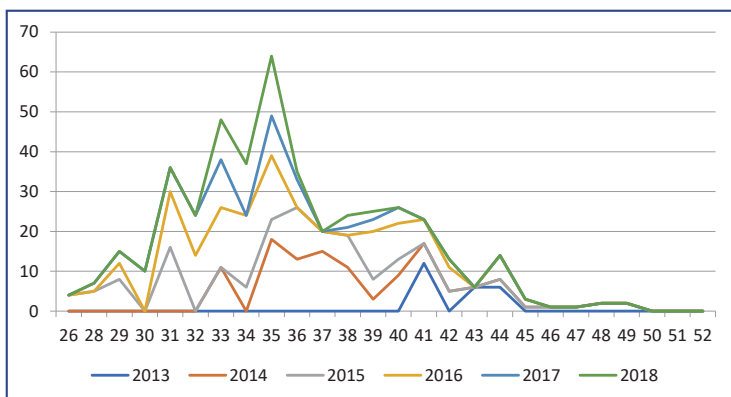
Op 6 oktober vond de jaarlijkse Euro Birdwatch plaats. Tijdens deze dag wordt in heel Europa op allerlei trektelposten de hele dag geteld en zijn belangstellenden welkom om de vogeltrek te ervaren. Ook de Culemborgse post mocht zich in het nodige bezoek verheugen, onder meer van de maandelijkse voegelexcurisie o.l.v. Gerrit Jan Klop. Het overzicht van de Culemborgse waarnemingen van Euro

Birdwatch, evenals de andere dagen waarop is geteld, is te vinden op www.trektellen.nl onder telpost Redichemse Waard.

NIET-BROEDVOGELS – Soort specifieke tellingen

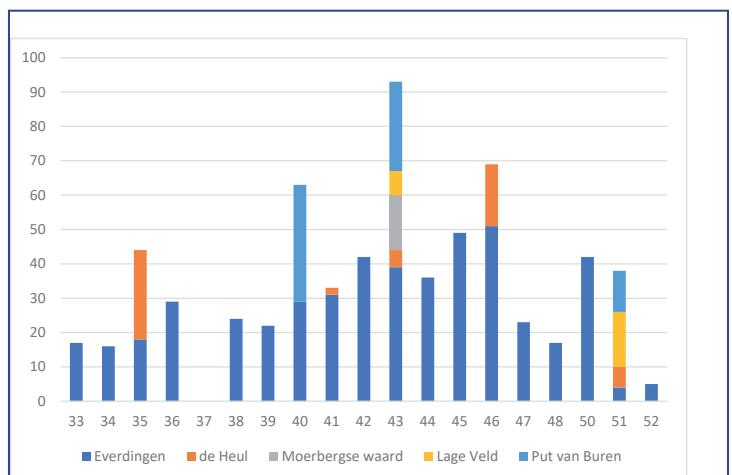
Landelijke grutto simultaantellingen (Sovon) in combinatie met kleurringaflezingen (Rijksuniversiteit Groningen) door Jouke Altenburg en Mario Huizinga m.m.v. Thierry Jansen, Paul van Veen, Siebe Bonthuis, Sjerp Weima en Peter de Klein

De Everdingerwaard is sinds de herinrichting een belangrijke regionale pleisterplaats voor grutto. Door de hoge rivierwaterstanden in het voorjaar van 2018 was ook de Goilberdingerwaard erg in trek: de landtongen waren veranderd in royale plas-drassen. In 2018 werden 71 tellingen uitgevoerd op 61 dagen; 69 gekleurnde grutto's werden in totaal 209 maal afgelezen. Op 12 maart 2018 werd het gecombineerde maximumaantal van beide uiterwaarden geteld: 509 stuks. Opvallend genoeg volgde in de eerste week van april een tweede piek van ruim 300 grutto's. Die hielden zich vooral in de Goilberdingerwaard op. De tellers hadden de indruk dat deze piek vrijwel volledig uit de IJslandse ondersoort bestond.

Figuur 5: Cumulatieve weergave van de getelde weekmaxima van de kleine zilverreiger tussen 2013 en 2018 op de slaapplaats in de Everdingerwaard.

Figuur 6 rechts: Verloop van de weekmaxima voor grote zilverreigers op de regionale slaapplaatsen (2018) tussen week 33 en 52. Landelijke simultaantellingen: week 43= 19 oktober, week 51 = 22 december).

Grote zilverreiger – foto Jouke Altenburg.

Grutto-jongentellingen langs de Lek (RuG, Sovon, Vogelbescherming) door Jouke Altenburg m.m.v. Mario Huizinga

In tegenstelling tot het voorjaar worden de Lekuiterwaarden in de (na-)zomer een stuk spaarzamer bezocht door grutto's. Dat gold in 2018 helemaal voor uitgevlogen jongen. Tussen half juli en eind augustus 2018 kon slechts van vier dagen een waarneming van één of meer jongen worden doorgegeven: een dieptepunt. Op 13 december was op de Sovon-website het bericht te lezen dat de analyse van de jongentellingen in 2018 helaas heeft uitgewezen dat landelijk slechts de helft van het vereiste aantal jongen is gerealiseerd.

Wulp (Sovon – slaaplaatstelling en eigen onderzoek) door Jouke Altenburg m.m.v. Mario Huizinga en Paul van Veen. Medetellers gezocht voor de vier landelijke simultaantellingen in 2019.

Het jaar 2019 is het Jaar van de Wulp. Met enkele extra tellers zouden we op meer regionale locaties mee kunnen doen aan de landelijke simultaantellingen.

In 2018 werden 67 slaaplaatstellingen in de Everdingerwaard uitgevoerd, voornamelijk van juli tot december. Het maximum van ca. 800 ex. werd geteld op 20 augustus. In het blad 'Limosa' verscheen een artikel over het aantalsverloop van de wulpen tussen 1982 en 2017 in onze regio (Altenburg & van Horssen 2018). Ook het gebiedsgebruik van een gezenderde wulp (een Russische broedvogel) werd beschreven. De zenderdata suggereren dat wulpen in de (na-)zomer en herfst tijdens de dagelijkse slaaptrek over het voorgenomen windmolenpark bij de Lange Aventureseweg kunnen vliegen. Geïnteresseerden kunnen het Limosa-artikel downloaden van www.sovon.nl/nl/wulp.

Kleine zilverreiger (Sovon – slaaplaatstelling) door Jouke Altenburg

Van week 33 (half augustus) t/m week 40 (begin oktober) werden tien tellingen in de Everdingerwaard uitgevoerd. Het maximum-aantal werd waargenomen in week 35 en bedroeg 15 exemplaren (figuur 3). Dat is hoog voor het binnenland (Hornmann et al. 2018). Afgaande op de slaaplaatstellingen was de soort slechts gedurende ca. 7 weken in het werkgebied aanwezig. In voorgaande jaren was een verblijfsduur van ca. 14 weken gebruikelijk.

Grote zilverreiger (Sovon – slaaplaatstelling en eigen onderzoek) door Peter van Horssen, Paul van Veen, Sjerp Weima en Jouke Altenburg

De basis wordt gevormd door de drie landelijke simultaantellingen in februari, oktober en december. Dan worden in principe de vijf bekende slaaplocaties in de regio geteld: Plasjes Pont Beusichem, de Heul, Everdingerwaard, Mariënwaardt en de Put van Buren. Daarnaast werden op de slaapplaats Everdingen nog 31 extra tellingen uitgevoerd. Het maximaal getelde aantal was 51 ex. in week 46. Paul van Veen voerde ook enkele extra tellingen uit bij de Heul (tegenover de Redichemse waard). Het maximale aantal op deze locatie was 26 ex. (week 35). De resultaten voor de weken 33 t/m 52 zijn weergegeven in figuur 6.

Overwinterende ooievaars (Sovon en Stork) door Mario Huizinga

Tijdens de midwintertelling (half januari 2018) werd de West-Betuwe tussen Diefdijk, Lek, Linge en Amsterdam-Rijnkanaal afgezocht op overwinterende ooievaars: er werden 7 stuks geteld. 🦅

Bronvermelding

- Altenburg J. 2016. *Culemborgse nieuwbouwwijk (b)lijkt spreeuwenwalhalla. Limosa 89(4): 170-178.*
- Altenburg J.F. & P. van Horssen 2018. *Opvallende verandering in het maandelijks voorkomen van de Wulp op slaapplaatsen langs de Lek. Limosa 91(2): 61-70.*
- Brenkman A. 2018. *Goed nieuws in het jaar van de huiswaluw! Hak-al 2018(3): 16.*
- Hornman M., K. Koffijberg, E. van Winden, P. van Els, O. Klaassen, Sovon Ganzen- en Zwanenwerkgroep & L. Soldaat 2018. *Watervogels in Nederland in 2015/2016. Sovon rapport 2018/07, RWS-rapport BM 18.08. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.*
- de Jong A. 2018. *Elk lijstje telt. LiveAtlas als vervolg op de Vogelatlas. Sovon-Nieuws 2018(4): 20.*
- van der Jeugd H.P. 2012. *Overleving van de boerenzwaluw in de periode 1991 - 2010. Vogeltrekstation rapport 2011-03. Vogeltrekstation, Wageningen.*

- <https://www.sovon.nl/nl/actueel/nieuws/opnieuw-te-weinig-jonge-gruttos-groot>
- <https://www.sovon.nl/nl/wulp>
- <https://www.sovon.nl/nl/liveatlas>

Jaarverslag 2018 Nestkastwerkgroep

door Cees van Appeldoorn

In 2018 heeft de nestkastwerkgroep verdeeld over 20 dagen in totaal 67 nestkasten gecontroleerd. De controles begonnen in maart met het schoonmaken van 17 nestkasten voor torenvalken. In maart en april zijn de 10 nestkasten voor bosuilen gecontroleerd. In april en mei zijn de 18 kasten voor kerkuilen en de 22 kasten voor steenuilen gecontroleerd. In mei zijn de nestkasten voor de torenvalken met een camera op stok gecontroleerd op broedsel.

Soms vinden we eieren, soms zijn de eieren al uitgekomen. En soms vinden we vogelsoorten waarvoor de nestkasten eigenlijk niet bestemd zijn. Theo Boudewijn zorgt voor het ringen van torenvalken, bosuilen en steenuilen (en spreeuwen) en Mark van Leeuwen ringt de kerkuilen. In juni of juli volgen soms nog controlerondes om te kijken of de jonge vogels zijn uitgevlogen.

In oktober en november worden in de laatste ronde de nestkasten van bosuilen, kerkuilen en steenuilen schoongemaakt.

Torenvalken

2018 is vergelijkbaar met 2017. In totaal troffen we acht eieren aan tijdens de controles en er zijn acht jonge torenvalken uitgevlogen.

Op boerderij De Heuvel zit steevast een torenvalk te broeden en met goed resultaat. Op de Sint Jansteeg broeden in een kerkuilkast ook torenvalken. Helaas mogen we deze locatie voorlopig niet meer bezoeken, er is namelijk asbest geconstateerd in het dak. Bij de controles constateerden we weer dat er een nijlgans is gaan broeden in een nestkast.

In totaal zijn drie nestkasten vervangen. Het bestand nestkasten voor torenvalken is niet uitgebreid.

Bosuilen

Voor de bosuilen was 2018 een beter jaar dan 2017. In totaal zijn dertien eieren aangetroffen en zijn negen jonge bosuilen uitgevlogen. Vier eieren zijn niet uitgebroed. Tijdens de controles vonden we ook nesten van holenduiven en kauwen. In de nestkast op het Rondeel zat een hoornaarnest waardoor we niet konden schoonmaken.

Kerkuilen

Het jaar 2018 was voor de kerkuilen ten opzichte van 2017 een stuk minder. In totaal werden vijf eieren gevonden en zijn vier jonge kerkuilen uitgevlogen. Dit jaar hebben we ook minder braakballen gevonden. Op de locatie de Mariënwaerdt vonden we acht muizen en tien uilenballen, maar geen broedsel. Bij de Familie Knobbout broedt steevast een bosuil in een kerkuilkast. Op de Leidsche Hoeven in Tricht hebben we in de kapschuur een nieuwe nestkast opgehangen.

Steenuilen

Het aantal steenuilen is in 2018 iets meer dan in 2017. In totaal hebben we veertien eieren gevonden en zijn tien steenuilen uitgevlogen.

De nestkasten bij de familie Ten Have en de familie Zondag zijn elk jaar succesvol. Ook dit jaar weer. In de ene kast vonden we drie eieren die alle drie zijn uitgekomen. In de andere kast werden vier eieren gevonden waarvan er twee zijn uitgekomen. Bij een extra controleronde bij de familie Snoek vonden we helaas een poot van een jong geringd steenuiltje, die waarschijnlijk is opgegeten door de andere twee jongen.

Op de 'Ezelweide' in Ravenswaay is een nieuwe nestkast geplaatst die bewoond wordt door een steenuil maar broedsel hebben we nog niet gezien. Nestkasten voor steenuilen zijn ook geliefd bij koolmezen. Tijdens de controle rondon troffen we veel eieren aan en tien jonge koolmezen. Ook spreeuwen nestelen graag in nestkasten voor steenuilen. Vorig jaar verving Wiegert Steen een steenuilkast bij zijn ouders. We kregen bericht van Wiegert met een foto waarop een steenuil te zien is voor de ingang van de kast. Wel treurig, helaas is afgelopen jaar het mannetje gegrepen door het paartje kerkuilen. De nestkast is nu verplaatst naar het terrein achter. Hopelijk botst een eventueel territorium tussen de twee nu niet meer. Ze hadden ook al één ei gelegd dat helaas nooit is uitgekomen. 🐦

Foto 1 – Theo Boudewijn ringt de steenuiltjes en legt uit

Foto 2 – Lara Zielhorst, lid jeugdgroep houdt even een steenuiltje vast voordat die geringd wordt

Foto 3 – Nesten van koolmezen worden ook aangetroffen in steenuilkasten

Foto 4 – Spreeuwen nestelen ook in steenuilkasten

Foto 5 – Steenuil voor de nieuwe nestkast bij familie Steen in Rumpt / foto Wiegert Steen

Foto 6 – Nieuwe steenuilkast Ezelweide Ravenswaay

Broedgegevens per jaartal	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Torenvalken	7		12	9	20	11	15	4	13	7	8
Bosuilen	3	4	4	2	1		3			5	9
Kerkuilen	7	2	14	3	11	5	22		19	10	4
Steenuilen	3	4	2		2	4	4	15	12	8	10

Jaarverslag 2018 Zoogdierenwerkgroep

door Johan de Kruif

Vanaf 2016 is weer nieuw leven geblazen in de zoogdierenwerkgroep die momenteel bestaat uit zeven leden. Er wordt nu onder meer onderzoek gedaan met cameravallen, muizenvallen en batdetectors.

In 2017 zijn we gestart met onderzoek naar het voorkomen van en het oversteken van het eoduct door zoogdieren, onder meer door middel van cameravallen. Dit leidde tot de ontdekking van regelmatig overstekende dassen.

Struikrover

In 2018 hebben we op grond van de ervaringen van 2017 het onderzoek voortgezet, echter in een wat gewijzigde vorm. Naast lijnopstelling van twee cameravallen werd ook gebruik gemaakt van een struikrover en twee mostella's met ingebouwde cameravallen. Deze struikrover (een speciale buis waarmee dieren met een wildcamera gefotografeerd of gefilmd kunnen worden) en mostella (inloopkist) zijn door de klusgroep gemaakt. Ze kunnen bijvoorbeeld op beschutte plaatsen gezet worden, waarbij de dieren gelokt worden met geurstoffen. Net als in 2017 werden weer een das, reeën, bunzing etc. waargenomen. Na juli 2018 stopten de waarnemingen van de das. Mogelijk veroorzaakt doordat in juli ook een das als verkeersslachtoffer gemeld was langs de A2.

Een uitgebreid verslag over de bevindingen op het eoduct en de werkwijze werd toegestuurd aan Staatsbosbeheer en Rijkswaterstaat.

(Vleer)muizen

In de maanden april tot en met juni werden gebieden bezocht met batdetector om het voorkomen van vleermuizen te onderzoeken.

Ook werd onderzoek gedaan naar het voorkomen van muizen in de Waai (twee periodes onderzoek met vier bezoeken per periode) en de Regulieren (vijf periodes onderzoek tussen juli en oktober met in totaal

Muis wegen in de Regulieren

Onder bosmuis

twintig bezoeken). Hierover is een rapport opgesteld, dat naar het Gelders Landschap werd verstuurd.

De leden van de werkgroep hebben meegedaan aan een excursie van de jeugdgroep (reeën spotten in de Regulieren) en ze namen deel aan de 700-soortendag met onder

meer muizenonderzoek en onderzoek naar vleermuizen met batdetector.

De werkgroep draait nu op enkele enthousiaste leden en zou de activiteiten verder uit willen breiden. Voel je je aangesproken om ook deel te nemen? Je kunt je melden via zoogdiercoor@nvw.nl.

Bospitsmuis

Onder Jurgen en Louis op het ecodeuct

Jaarverslag 2018 Insectenwerkgroep

Het jaarverslag is geschreven door Anja de Wit met medewerking van Annette van Berkel, Margreet de Nie, Kars Veling en Karin Verspui.

De insectenwerkgroep bestaat uit een groep liefhebbers van insecten. De meeste nadruk ligt op vlinders en libellen, maar er wordt ook het nodige gedaan aan bijen, zweefvliegen, sprinkhanen, kevers en wantsen. Ieder doet wat hij/zij het leukst vindt. Iedereen die geïnteresseerd is in insecten is welkom. Aanmelden kan via insectenwerkgroep@nvwc.nl

Binnen de insectenwerkgroep wordt veel aan monitoring gedaan. Gedurende meerdere jaren achtereen worden dagvlinders, nachtvlinders en libellen gemonitord volgens een vaste methode op vaste plekken. Deze gegevens gaan naar de landelijk meetnetten van De Vlinderstichting. Omdat overal in Nederland zo wordt geteld, kan worden nagegaan hoe de dag- en nachtvlinders- en libellenstand in Nederland zich ontwikkelen en kunnen we ook de Culemborgse gegevens beter interpreteren.

Een overzicht hiervan werd gegeven in het Nachtvlinder-themanummer van de Hak-al dat in juni 2018 uitkwam (jaargang 44 nr. 2). Hierin werden de vangsten van de nachtvlindervallen in de periode 2011 – 2017 geanalyseerd. Ook de andere artikelen in dit themanummer werden geschreven door leden van de insectenwerkgroep waarmee

een mooie impressie werd gegeven van nachtvlinders en alles wat met nachtvlinderwaarnemingen te maken heeft.

Het jaar 2018

Het weer was in 2018 uitzonderlijk. Het was vooral een warm en droog jaar met veel zonuren. In februari en maart was het nog even flink koud maar al vanaf april bereikten de temperatuur waarden die boven het gemiddelde lagen. Er werden zelfs twee hittegolven geregistreerd en ook na de zomer bleef het overwegend droog en relatief warm. Het uitzonderlijke weer van 2018 vertaalde zich in de waarnemingen die de insectengroep heeft gedaan.

Dagvlinders

In april zijn tientallen oranjetipjes gezien in de Regulieren, de Assche Wetering en het Tichelterrein in Buren. In en om Culemborg zijn dit jaar veel koninginnenpages en keizermantels waargenomen. Dit zijn beide vrij schaarse standvlinders en de waarnemingen worden vermoedelijk verklaard door het warme weer.

In 2018 zijn in en om Culemborg zeven vlinderroutes gelopen. Twee in de Baarsewaard, één in de Zump, één bij Caetshage, twee in de wijk EVA-Lanxmeer en één in de Regulieren. De routes zijn goed gelopen (variërend van 17 tot 25 keer).

Nachtvlinders

Na de afgelopen vier jaar nachtvlinders te hebben geïnventariseerd in de Regulieren, startten we in 2018 in de tuin bij de Steenuil. Met laken en smeer werd in totaal negen keer in de periode van april tot begin november geteld. Tegelijkertijd werd ook steeds een aantal bomen ingesmeerd. Door de hoge temperaturen werden veel vlinders waargenomen.

Dit jaar werden de nachtvlindervallen met twee stuks uitgebreid naar zes stuks (drie in Culemborg, twee in Tricht en één in Buurmalsen). Hiermee werden nachtvlinders geteld die na determinatie allemaal weer werden losgelaten. Door het warme weer werden eind april en in juni zeer grote aantallen vlinders gevangen. Per vanglocatie werd tussen de 7 en 24 keer de nachtvlinderval gezet. Het aantal soorten dat per vanglocatie werd aangetroffen, varieerde tussen de 39 en 156 macro's. In totaal werden op de zes nachtvlinderlocaties 4.444 macro-nachtvlinder exemplaren aangetroffen en gedetermineerd.

In de herfst werden in vijf van de zes nachtvlindervallen maansikkeluilen gevonden, de meeste in de maand september. Hoewel de maansikkeluil een zeer algemene nachtvlinder is, was hij alleen in 2009 twee keer in het werkgebied van de NVWC waargenomen en niet eerder in de nachtvlindervallen

Zandhommel Tiengemeten

Excursie Tiengemeten

(waarmee vanaf 2010 wordt gemonitord) aangetroffen.

De waargenomen macro-nachtvlinders in onze nachtvlindervallen worden doorgegeven aan het meetnet nachtvlinders. We besteden meer aandacht aan het op naam brengen van de gevangen micro-nachtvlinders ook omdat dit nu met behulp van de app Obsidentify makkelijker is.

Libellen

Acht leden van de insectenwerkgroep zijn op 15 april op 'schepnet'-excursie geweest naar het Tichelterrein in Buren om libellenlarven te bekijken. Er zijn in twee plassen met netten verschillende libellenlarven naar boven gehaald. Ewoud van der Ploeg hielp om de larven op naam te brengen. Het waren larven van smaragdlibell, viervlek, lantaarntje, bruine glazenmaker, blauwe glazenmaker, variabele waterjuffer en plasrombout.

Door de werkgroep zijn in 2018 zes libellenroutes gelopen namelijk in de Regulieren, het Tichelterrein in Buren, EVA-Lanxmeer en in de Zump (twee routes). In het Tichelterrein zijn de routes 9 keer geteld waarbij 752 libellen zijn geteld van 21 soorten. Ook glasnijders en vroege glazenmakers werden weer geteld. Door het frisse begin van het jaar kwamen de voorjaarssoorten relatief laat uit en werden in mei nog 4 vuurjuffers

op de routes geteld. Naast het lopen van de monitoringsroute voor libellen in het Tichelterrein is op 15 mei met drie mensen naar huidjes van uitgeslopen libellen gezocht. Er zijn huidjes van de smaragdlibell, de viervlek en de plasrombout gevonden.

Hommels

In 2018 bracht Stichting EIS (Kenniscentrum voor insecten en ongewervelden) een Basisgids Hommels uit (te downloaden via <https://www.eis-nederland.nl/veldtabellen>). Dit was aanleiding om met de insectenwerkgroep op 5 mei op excursie te gaan naar Tiengemeten, op zoek naar hommels, waarbij bijzondere soorten zoals de zandhommel en de moshommel werden gevonden.

Spinnen

In het najaar was er de gelegenheid om onder leiding van Annette van Berkel op spinnensafari te gaan. De volwassenen vertrokken op 8 september om de achtogige miniatuurleeuwen met slagstanden van dichtbij te gaan bekijken. Daarbij werd ook stilgestaan bij hun jachtmethoden en paringsritueel. Op 13 oktober was het de beurt aan de jeugd. De webben werden bekeken en ook werd stilgestaan bij roofspinnen en trilspinnen en strekspinnen en hoe zij op verschillende manieren hun prooi vangen.

Andere insectengroepen

Tijdens de genoemde 'schepnet'-excursie naar het Tichelterrein werden ook larven van verschillende insecten waargenomen. Met behulp van Wim Rubers konden diverse insecten worden gedetermineerd.

De jeugd werd door Jan Dirk Buizer uitgedaagd om eens goed naar sprinkhanen te kijken. Op 1 september nam hij vanaf de Steenuil een groep mee om ze van dichtbij te gaan bekijken en te beluisteren. Na afloop waren er pannenkoeken.

Overige publieksevenementen

Door de leden van de insectenwerkgroep werden in 2018 een aantal publieksevenementen georganiseerd. Op deze evenementen kregen belangstellenden de kans om insecten te zien en er meer over te weten te komen.

- Op 8 en 9 mei hield de NVWC de 700 soortendag. Vanuit de insectenwerkgroep werden onder meer op twee plaatsen de vondsten van de nachtvlindervallen gedetermineerd en glasvleugelvinders gelokt met geurstoffen. In totaal werden 386 insectensoorten waargenomen. (voor details zie https://nwc.waarneming.nl/24uur_soortendag_generiek.php?from=2018-06-08&to=2018-06-09&doel=700&title=700%20soorten%20in%20%20dagen)

- Op 2 juni was er onder begeleiding van leden van de insectenwerkgroep een ex-

Linkerpagina
Gehakkelde aurelia
en Sint-jansvlinder

Rechterpagina van links naar rechts
Maansikkeluil
Larvehuidje viervlek
Larve plasrombout

cursie naar het Tichelterrein in Buren. Daar werden door ongeveer 10 deelnemers de vlinders en libellen bekeken, die daar voorkomen.

- De Nationale Nachtvliedernacht, werd verzorgd door leden van de insectenwerkgroep. Op 23 juni werd hiervoor in de tuin van de Steenuil een opstelling met lamp en doek geïnstalleerd.
- Op 27 oktober werd tijdens de Nacht van de Nacht bij Werk aan het Spoel stilgestaan bij het effect van verlichting op de natuur en beleving ervan. Kars Veling had een aantal bomen gesmeerd en lichtte aan de belangstellenden toe welke vlinders daar op af waren gekomen.

In 2018 werd een aantal lezingen verzorgd door leden van de insectenwerkgroep:

- In het kader van de lezingencyclus Natuur in en om Culemborg, werd op 13 februari in de Openbare Bibliotheek een lezing gehouden met de films van Annette van Berkel die werd gepresenteerd door Kars Veling.
- Op 18 april verzorgde Jurriën van Deijk van de Vlinderstichting voor de leden van de NVWC een lezing over nachtvlinders en na afloop kon iedereen komen kijken bij de lamp en doek die stonden opgesteld in de tuin van de Steenuil.
- Op 17 oktober hield Kars Veling in de Steenuil voor alle leden van de NVWC een lezing over vlinders in en om Culemborg.

Naast het themanummer van de Hak-al over Nachtvlinders, publiceerden de leden van de insectenwerkgroep ook artikelen in andere Hak-al's zoals 'De opkomst van de blauwe breedscheenjuffer langs de Linge' (Karin Verspui), 'Libellen op het kamp' (Ewoud van der Ploeg), een lijst van soorten dagvlinders, nachtvlinders, libellen, kevers, wantsen en nog andere soorten die zijn waargenomen op het NVWC hemelvaartskamp, 'Jagen op sprinkhanen' (Maartje van der Ploeg), 'Spinnen in de Ronde Haven' (Winy Verdouw), 'Hoogwaardigheidsbekleders in Culemborg' (Kars Veling) over de koninginnenpage en keizersmantel. 🦋

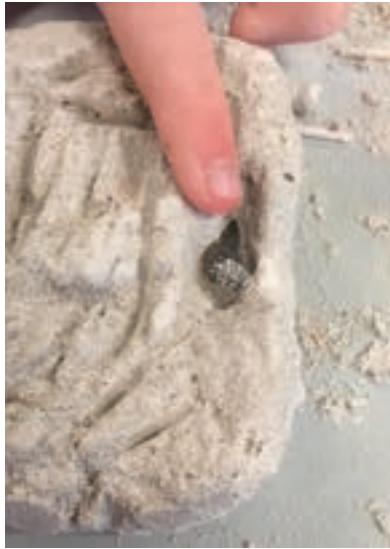

*Bovenaan Tiengemeten
Hierboven Excursie Tichelterrein
OnderAangebrande spanner*

Jaarverslag 2018 Jeugdwerkgroep

door Winny Verdouw

*Fossielen zoeken:
voorzichtig ontdekken! foto Maartje van der Ploeg
haaiantand gevonden! foto Cees van Appeldoorn*

En aantal in het oog springende activiteiten waren de prachtige egelkasten die we met de klusgroep hebben getimmerd. En de broedhoop die we hielpen open leggen op zoek naar eieren van de ringslang.

Ook op zoek naar de fossielen was weer eens wat anders. Maar ook houden we van vertrouwde dingen als schepnetten en kleine bodemdierpjes zoeken. Spinnenwebben en sprinkhanen zoeken, we kijken er met plezier op terug.

We begonnen het jaar met de knotploeg helpen. Vooral takken slepen ging heel goed. Tot slot een enorm vuur dat altijd mooi is, maar dat vaak niet meer mag. In februari zagen we gelukkig heel wat reeën, want het was toch verschrikkelijk koud.

Hebben we nog wensen?

Ja we willen graag wat meer kinderen mee krijgen. We hebben eind maart nog allemaal geholpen bij de NME-zondag. Daar komen veel kinderen op af. Daar hebben we reclame gemaakt voor onze club en zijn we met de schepnetten in de weer geweest. Maar dat leverde uiteindelijk niets op. In de kerstvakantie kwam er een groepje kinderen van de kinderopvang De Fuut. Ze mochten uilenballen pluizen en er werd een filmpje getoond. Dit gaf wisselend succes, maar geen nieuwe kinderen.

Nu zijn de bijeenkomsten vaak met ouders of opa's en oma's erbij. Ze vinden het leuk om er bij te blijven en helpen een handje. We zijn daardoor toch wel met een aardig groepje. Dus hierbij onze hartelijke dank voor een ieder die voor de jeugdgroep de handen uit de mouwen steekt. 🐿

*Van boven naar onder:
Egelhuisjes getimmerd, foto Cees van Appeldoorn
Op zoek naar spinnen, foto Gabriëlle van Appeldoorn
Op sprinkhanenjacht
Wilgen knotten*

3 maart 1979

Tekst en foto's: Paul van Veen

Sommige data blijven in je hoofd hangen, sommige decennia lang. 3 maart 1979 is voor mij zo'n datum.

Op deze dag, nu 40 jaar geleden zag ik mijn eerste **rode wouw**.

Ik kan de waarneming nog precies voor de geest halen. In de vroege ochtend fietste ik met Marcel van der Tol over de Zeedijk ter hoogte van het 'Huisje van Veenhof' (Platteweg Regulieren). Samen met twee meeuwen vloog daar mijn eerste rode wouw. Deze herinnering grijp ik aan om 4 decennia rode wouwen in het werkgebied van de NVWC te belichten.

De rode wouw is een eenvoudig te herkennen roofvogel. De slanke en diep gevorkte staart is eigenlijk altijd een goed kenmerk. Gecombineerd met de zeer lange en smalle vleugels is een rode wouw in silhouet altijd al te herkennen. De spanwijdte van de rode wouw is 1,75 - 1,95 m (Camp, 1980). Dit is ongeveer 1,5 keer zo groot als die van de buizerd. Het lichaam en bovenzijde staart is roodbruin, de onderzijde staart en grote delen van de handpennen zijn wit. De toppen van de handpennen zijn daarentegen zwart. De kop van de adulte vogels is grijs. Zie *foto's 1 en 2*.

Status

De rode wouw komt nagenoeg alleen in Europa voor. De populatie bestaat uit 25.200 - 33.400 broedparen waarvan ongeveer 75% in Duitsland, Frankrijk en Spanje broedt. Juist in deze drie landen is de populatie in de jaren negentig van de vorige eeuw afgenomen. Zo is de populatie in het oosten van Duitsland afgenomen met 25 tot 30%. Sindsdien is de populatie daar stabiel. In andere delen van Duitsland is de achteruitgang nog groter, tot 50% in de noordelijke delen van de Harz. In delen van Frankrijk en in Spanje is eveneens sprake van een achteruitgang van tientallen procenten in de jaren negentig tot begin deze eeuw.

Niet in alle Europese landen gaat de populatie achteruit. Zo stijgt de populatie in België, Zwitserland, Groot-Brittannië en Zweden. In Zweden is de populatie gegroeid van 30 - 50 paar in de jaren '70 van de vorige eeuw tot 1.900 - 2.220 in 2012. (BirdLife International, 2018). Als gevolg van al deze veranderingen heeft de soort op de Europese Rode Lijst de status Near Threatened.

In Nederland bestaat de populatie in 2018 uit 14 paar, voornamelijk in het oosten en zuiden van het land (SOVON-nieuws 2018 nr. 4). In 1977 werd het eerste broedgeval van Nederland vastgesteld. In de dertig daaropvolgende jaren waren soms enkele broedgevallen in Nederland aanwezig. Maar pas vanaf 2010 kreeg de soort meer

*Onderzijde rode wouw, adult.
Linkerpagina bovenzijde rode wouw, adult.*

vaste voet aan de grond. (SOVON, 2018)
De rode wouw is een trekvogel die overwintert in noordwest Spanje en Frankrijk. Een deel van de populatie trekt niet weg of minder ver. In Nederland overwinteren enkele exemplaren.

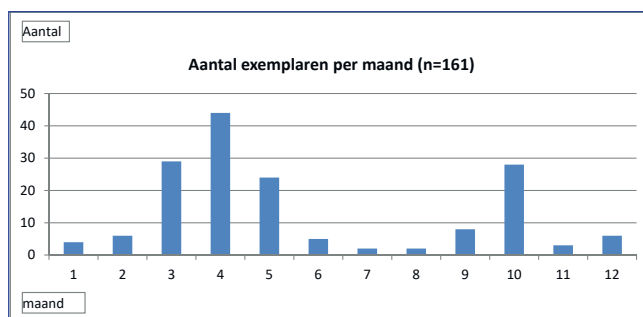
Methode

Via Jouke Altenburg heb ik de database Waarneming.nl (Observation.org) kunnen ontsluiten. In deze database staan 195 waarnemingen van de rode wouw in het werkgebied van de NVWC. In deze set staan dubbele meldingen en vervolgwaarnemingen op dezelfde dag. De dataset heb ik hierop gecorrigeerd. Van enkele waarnemingen op dezelfde dag en in min of meer hetzelfde gebied heb ik niet kunnen achterhalen of dit een vervolgwaarneming betrof. Bijvoorbeeld omdat van een van beide waarnemingen niet bekend was hoe laat de waarneming is gedaan. In dat geval heb ik beide waarnemingen in de dataset gehouden. Uiteindelijk zijn 161 exemplaren van de rode wouw rondom Culemborg gezien in 151 meldingen.

Voorkomen rondom Culemborg

Bijna 70% van alle rode wouwen rondom Culemborg wordt in de eerste zes maanden van het jaar gezien. Landelijk is in het voorjaar een tweekoppig doortrekpatroon te zien. Eerst komen de adulten langs en vervolgens de onvolwassen vogels (LWVT/SOVON, 2002). Dit patroon is door de relatief beperkte dataset niet te herkennen in de Culemborgse dataset. Wel is het verschil tussen voor- en najaar mooi te zien in *figuur 1*. Het aantal vogels dat in het voorjaar wordt gezien, is tot twee keer zo groot als in het najaar.

Zelden wordt een rode wouw rondom Culemborg pleisterend gezien. Het gaat bijna altijd om overvliegende vogels. Ik heb zes keer met zekerheid kunnen achterhalen dat de vogel(s) voor langere tijd in het gebied verbleef of aan het jagen was. Op 5 mei 2011 zag Daniël Beuker een vogel kort aan de grond, later vloog de vogel

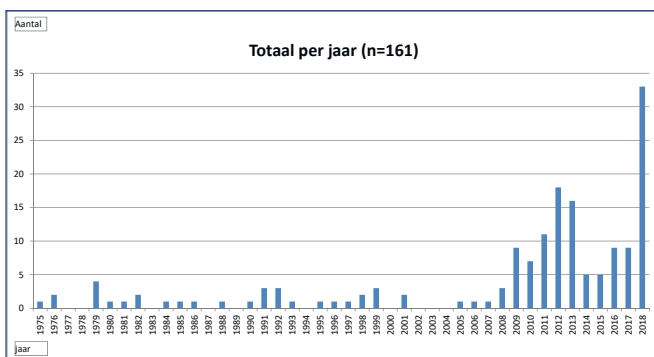

Figuur 1: Aantal rode wouwen per maand in het werkgebied van de NVWC (1975-2018).

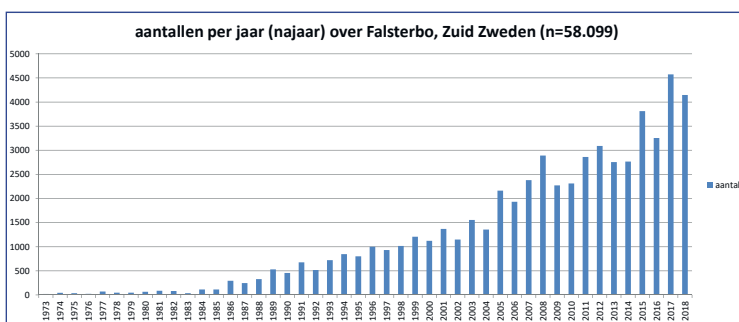
door naar NO. Van 22 tot en met 26 december 2012 verbleef een vogel in de uiterwaarden van de Lek ter hoogte van de Telpost. Enkele maanden later, in de periode van 21 tot en met 24 maart 2013 verbleef een vogel in de omgeving van de Meentstraat Buren. Op 2 maart 2017 zag Reinoud Vermoolen een vogel al voedsel zoekend langzaam naar het zuiden vliegen. Een vogel die op 18 maart 2018 langs de Parallelweg west op aas zat (zie foto pagina 38) leidde tot het nodige enthousiasme onder de Culemborgse vogelaars. De laatste pleisterende waarneming betrof twee vogels bij het Schoonrewoerdse wiel. Op 30 en 31 oktober 2018 zag R.J. Ponsen twee vogels ter plaatse en jagend. Mogelijk dat ik enkele van de meer dan 50 'ter plaatse' waarnemingen niet als zodanig heb herkend. Maar veelal wordt bij de opmerking informatie gegeven over het gedrag. In bijna alle gevallen kon ik hieruit afleiden dat het trekkende exemplaren betrof. De kans dat je rondom Culemborg meer dan één vogel tegelijkertijd ziet is klein. Slecht tien keer betrof het een waarneming van twee exemplaren.

Foto 3: Rode wouw nabij aas langs de Parallelweg west.

Figuur 2: Aantal rode wouwen per jaar in het werkgebied van de NVWC (1975-2018)

Figuur 3: aantal rode wouwen per jaar doortrekkend in het najaar over Falsterbo Zuid Zweden (1973-2018)

Het voorkomen van de rode wouw in het werkgebied is ad random en zegt meer over waar de waarnemer zich op dat moment toevallig bevond.

De kans om een rode wouw te zien is dus het grootst in het voorjaar. Vergeleken met 1979 is de kans flink gestegen. In *figuur 2* is het aantal exemplaren weergegeven dat per jaar is gezien. Tot 2008 zijn per jaar slechts enkele rode wouwen in het werkgebied gemeld. In het volgende decennium stijgt het aantal gemelde exemplaren gestaag. Met als absolute uitschieter 2018 met 33 gemelde exemplaren.

De vogels die in Nederland gezien worden, komen vooral uit Zuid-Zweden, Denemarken en Noord-Duitsland (LWVT/SOVON, 2002). Zoals hierboven vermeld, is de broedpopulatie in Zweden sterk toegenomen. Op de trekpost van Falsterbo (zuid Zweden) worden al decennia lang in het najaar systematisch de langsvliegende trekvogels geteld. *Figuur 3* geeft de jaartotalen vanaf 1973 (website falsterbofagelstation.se). Door de oogharen kijkend naar beide grafieken (*figuren 2 en 3*) is een vergelijkbare trend waar te nemen. Veel van onze vogels zullen dus waarschijnlijk afkomstig zijn uit Zweden.

3 maart 2019

40 jaar na mijn eerste rode wouw, is het weer regenachtig. Op het einde van de middag wordt het dan eindelijk droog. Snel naar buiten, want het zal toch niet... Nee helaas dit keer op 3 maart heb ik geen rode wouw gezien. 🐦

Bronvermelding

Cramp, 1980, Handbook of the birds of Europe, the Middle East and North Africa, vol. 2.

BirdLife International. 2018. *Milvus milvus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2018

https://www.falsterbofagelstation.se/index_e.html

LWVT/SOVON, 2002. *Vogeltrek over Nederland 1976-1993*. Schuyt & Co, Haarlem.

Observation.org, de website voor natuurinformatie van Stichting Observation International, Natuurbank Nederland (NBNL), Natagora en Natuurpunt (<https://waarneming.nl>)

SOVON-nieuws 2018 nr. 4: Zeldzame broedvogels 2018.

SOVON Vogelonderzoek Nederland 2018. *Vogelatlas van Nederland. Broedvogels, wintervogels en 40 jaar verandering*. Kosmos Uitgevers, Utrecht/Antwerpen

COLOFON

Hak-al is een uitgave van de Natuur- en Vogelwacht Culemborg en wordt gratis onder haar leden verspreid.

NATUUR- EN VOGELWACHT CULEMBORG (NVWC)

Steenovenslaan 20
41 01 AM Culemborg
Triodosbank: NL53TRIO 0781 404 312
KvK Tiel : 40156764
e-mail : post@nvwc.nl
website: www.nvwc.nl
www.facebook.com/nvwculemborg
NVWC op Twitter: @NVWCulemborg

ANBI

(Algemeen Nut Beogende Instelling)
De NVWC is een ANBI-instelling:
een gift aan de NVWC is aftrekbaar van het belastbaar inkomen.

REDACTIE

Eindredacteur: Louis van Oort
Gabrielle van Appeldoorn
Berry Lucas
Vormgeving: Eric van Grieken
Foto's: hakalopmaak@nvwc.nl

DRUK

BladNL
Oplage: 375 exemplaren

VRAGEN OVER BEZORGING

Loes Plaisier 0345 - 519 847
Distributie:
Ans van den Berg, Yme Jan en Jaaike Bosma,
Jan Dirk Buizer en Mirjam Melman,
Carolien Duivenvoorde, Jannus Geleedst,
Marga Gerards, Jurgen Gelleven,
Gerdit Greve, Nelly Hofman,
Yvonne Jakobs-Lommers,
Jandirk Kievit, Leo van de Kooij,
Annemarie Roelink, Wim en Carla Rubers,
Harry van de Warenburg, Frans Waroux

ILLUSTRATIES

Eric van Grieken

ADRESSEN EN INFO

BESTUUR

Contact opnemen met bestuur kan door te mailen naar bestuur@nvwc.nl of te bellen.

Kars Veling (voorzitter)

0345 - 531 689

Martin Heerschop (secretaris)

0345 - 520 380

Johan de Kruif (penningmeester)

0345 - 515 767

Ruud Post

0345 - 501 929

Han Sloots

0345 - 518 716

Sarie Buijze

0345 - 522 152

VERTROUWENSPERSONEN

Kees van de Vate
c.vd.vate@hetnet.nl
0345 - 535 257
Carolien Duivenvoorde
carolienduivenvoorde@pscd.nl
0345 - 505 423

INSECTENWERKGROEP

Karin Verspui
0345 - 574 123
insectenoor@nvwc.nl

JEUGDGROEP

Winy Verdouw
0345 - 517 993
06 - 40 80 52 08
jeugdcoor@nvwc.nl

KNOTWERKGROEP

Harry van de Warenburg
0345 - 514 358
knotcoor@nvwc.nl

LEZINGEN EN CURSUSSEN

Annette van Berkel
0345 - 531 689
lezingcoor@nvwc.nl

NESTKASTWERKGROEP

Cees van Appeldoorn
Gerrit van Utrecht
nestkastcoor@nvwc.nl

PLANTENWERKGROEP

vacature
plantenoor@nvwc.nl

TUIN- EN KLUSWERKGROEP

Frans Waroux
0345 - 515 393
kluscoor@nvwc.nl

VOGELWERKGROEP

Gerrit-Jan Klop
06 - 51 14 86 42
vogelcoor@nvwc.nl

ZOOGDIERENWERKGROEP

Jurgen Geven
0345 - 533 756
zoogdierenoor@nvwc.nl

VRAGEN OVER INSECTEN

Annette van Berkel
0345 - 531 689
lezingcoor@nvwc.nl
Ewoud van de Ploeg
Agrius_convulvuli@hotmail.com
Maartje van der Ploeg
peetmaartje@hotmail.com

Draag je de Natuur- en Vogelwacht ook een warm hart toe? Word dan lid!

Het lidmaatschap voor het eerste gezinslid kost €25 per jaar, andere gezinsleden betalen €10 euro per jaar.

Wat krijg je voor je bijdrage?

Viermaal per jaar het clubblad 'Hak-al'
Aankondigingen van alle activiteiten via de maandelijkse e-mailnieuwsbrief Tsjiepl!
Mogelijkheid om deel te nemen aan alle activiteiten. Stemrechten, je kunt dus meebeslissen over het beleid van de NVWC.

Donateurs

Organisaties of personen die de NVWC willen steunen, zijn van harte welkom als donateur.
De minimale jaarlijkse donatie is €25.
Donateurs ontvangen éénmaal per jaar de editie van het clubblad met het inhoudelijk en financieel jaarverslag.
Wil je lid of donateur worden, download

dan het aanmeldingsformulier op onze website: www.nvwc.nl, vul dit in en verzend dit digitaal naar ledenadmin@nvwc.nl. Per post kan natuurlijk ook, naar: Steenovenslaan 20, 4101 AM Culemborg.

Lidmaatschap en contributie

Nieuwe leden, adreswijzigingen en overige veranderingen in lidmaatschap kunnen worden doorgegeven via e-mail aan: ledenadmin@nvwc.nl
Of via het postadres van 'De Steenuil' t.a.v. ledenadministratie.

Opzegging uiterlijk één maand voor het einde van het verenigingsjaar

Inning van de contributie geschiedt liefst via automatische incasso. Download het incassoformulier, scan het ingevulde en ondertekende formulier en verzend het naar ledenadmin@nvwc.nl

Laat je (klein)kinderen de natuur ontdekken met de jeugdgroep

Ongeveer elke maand wordt op zaterdagmiddag een activiteit georganiseerd voor de jeugd tussen de 7 en 12 jaar. We gaan steeds met iets anders aan de slag. We pluizen uilenballen uit, maken onder de microscoop het onzichtbare zichtbaar, ontdekken fossielen, maken vetbollen of timmeren een egelhuis of een voederplank. En vooral: we trekken erop uit, met de verrekijker en loep, met bakjes en schepnetten. Om waterdiertjes te zoeken, paddenstoelen, ringslangen, planten en insecten of stenen langs de Lek. We speuren naar webben en spinnetjes, gaan op zoek naar sporen, luisteren naar vogels, volgen vlinders of spotten reeën. Naast de vaste begeleiding is er regelmatig iemand die extra veel kan vertellen of laten zien over het onderwerp van die dag. En er is natuurlijk ook altijd iets te drinken met wat lekkers. Je (klein)kinderen kunnen drie keer meedoen om te kijken of ze het leuk vinden. Daarna kun je ze aanmelden als gezinslid. Ze mogen natuurlijk ook een vriend(in) meenemen. Dat maakt het misschien nog wel extra leuk. Bekijk de jaarkalender op onze website www.nvwc.nl

Voor aanmelden of meer informatie jeugdcoor@nvwc.nl

Agenda NVWC

Maart

- 02 Vogels in de buurt, excursie
- 02 Knotten (reserve)
- 05 NME Natuurfeestdag
- 07 NME Natuurfeestdag
- 16 Jeugdactiviteit
- 20 Lezing
- 28 Bestuursvergadering
- Eind maart/begin april: Excursie wildpark Europese zoogdieren

April

- 03 Jaarvergadering
- 06 Vogels in de buurt, excursie
- 13 Jeugdactiviteit
- 17 Lezing
- 25 Bestuursvergadering

Mei

- 04 Vogels in de buurt, excursie
- 18 Jeugdactiviteit
- 18 Excursie bijen en hommels Tichelterrein Buren
- 23 Bestuursvergadering
- 30 mei - 2 juni Hemelvaartskamp

Juni

- 01 Vogels in de buurt, excursie wielewalen
- 15 Jeugdactiviteit
- 15 Excursie schepnetten en libellenhuidjes
(Combinatie met jeugdactiviteit)

www.nvwc.nl

Elke woensdagochtend (iedere maand) is de klusgroep van 9 tot 12 uur aanwezig in De Steenuil aan de Steenovenslaan 20 in Culemborg: iedereen is van harte welkom, de koffie staat klaar!

Deadline inleveren kopij Hak-al 2019-2: 26 mei 2019